

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)
2. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 และนโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21
4. การบริหารงานวิชาการและแนวทางการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
5. การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์
6. การบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. แนวคิดการพัฒนารูปแบบ
8. บริบทของโรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1
9. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติ
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
11. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ (2561 : 8-10) ได้สรุปไว้ว่า ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และมีคตินิพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาค้นในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย

2.1.1 ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย

เอกราชอธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติสังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคาม และภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่นๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

2.1.2 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่เราเก่งทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและดิจิทัลและการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดีรวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

2.1.3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดีเก่งและมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มีธรรมาภิบาล มีวินัย รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และเป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

2.1.4 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจาย

อำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

2.1.5 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงานและการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตโดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

2.1.6 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็วและโปร่งใสโดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่งและสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

โดยสรุป ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีการพัฒนาตาม 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาค

- ทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและ
(6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

2.2 แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 และนโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.1 แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2559 : 50-56) ได้สรุปไว้ว่า แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ ผลผลิต/ผลลัพธ์ และกลยุทธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์ ดังนี้

2.2.1.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

1) ผลผลิต/ผลลัพธ์ ประกอบด้วย

ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น สามารถท่องจำและนำสิ่งที่จำไปฝึกคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ คิดในเชิงสร้างสรรค์ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม ผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับ/ประเภทได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน มีจิตสำนึกประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสามัคคีปรองดอง

2) กลยุทธ์ ประกอบด้วย

2.1) พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และจัดกิจกรรมเสริมทักษะพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

2.2) พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การวัดและประเมินผลการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

2.3) ส่งเสริมการพัฒนาเนื้อหาสาระที่ทันสมัยในทุกกระดับ/ประเภทการศึกษา เพื่อการผลิตสื่อการเรียนการสอน ตำราเรียนที่มีคุณภาพ รวมทั้งตำราเรียนอิเล็กทรอนิกส์

2.4) ปรับปรุงระบบทดสอบการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน

2.5) ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองและพลโลก ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระบบการศึกษาอย่างเข้มข้น

2.2.1.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

1) ผลผลิต/ผลลัพธ์ ประกอบด้วย

มีการผลิตครูได้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภท มีครูครบตามเกณฑ์ มีครูประจำชั้นครบทุกห้องและมีครูที่จบตรงวุฒิตามสาขาวิชาที่สอน ผู้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งมีคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนได้อย่างเต็มที่และขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่

2) กลยุทธ์ ประกอบด้วย

2.1) วางแผนการผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์อย่างเป็นระบบให้สอดคล้องกับความต้องการในการจัดการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

2.2) ปรับระบบการผลิตครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2.3) เร่งรัดพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งครูประจำการที่สอนไม่ตรงวุฒิครูที่สอนคณะชั้นและครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน

2.4) สร้างขวัญกำลังใจ สร้างแรงจูงใจให้กับครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

2.5) พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2.2.1.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ

1) ผลผลิต/ผลลัพธ์ ประกอบด้วย

มีการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา และด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่มีคุณภาพ เพิ่มจำนวนบัณฑิตในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน มีสมรรถนะ และมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ประชาชนได้รับการฝึกอาชีพตามความถนัดและความสนใจ รวมทั้งมีผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในเชิงพาณิชย์ การให้การรักษายาบาล และการพัฒนาความเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาของภูมิภาค

2) กลยุทธ์ ประกอบด้วย

2.1) เร่งผลิตและพัฒนากำลังคนสาขาที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี แพทย์ และพยาบาล

2.2) เร่งผลิตและพัฒนาสมรรถนะกำลังคนด้านอาชีวศึกษาให้ทันกับเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และรองรับพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

2.3) ส่งเสริมภาพลักษณ์การอาชีวศึกษา เร่งปรับค่านิยม และวางรากฐานทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษอย่างต่อเนื่องทุกระดับ

2.5) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการผลิตและพัฒนากำลังคน โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือตามรูปแบบประชารัฐ ทั้งระหว่างองค์กรภายในและต่างประเทศ

2.6) ส่งเสริมงานวิจัยและนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

2.2.1.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1) ผลผลิต/ผลลัพธ์ ประกอบด้วย

ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันในทุกระดับและประเภทการศึกษา ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สถานศึกษาในภูมิภาค/ชนบท ได้รับการยกระดับคุณภาพในการให้บริการ เด็กพิการและด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียนรวมทั้งสามารถเทียบโอนผลการเรียนและทักษะประสบการณ์เพื่อขอรับวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้นได้

2) กลยุทธ์ ประกอบด้วย

2.1) ประกันโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เรียนในทุกพื้นที่ ครอบคลุมถึงคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความต้องการพิเศษ

2.2) ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบ และการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจ และวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.3) เร่งสร้างความเข้มแข็งของระบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างกว้างขวาง

2.4) จัดหาทุนและแหล่งทุนการศึกษา

2.5) เร่งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีความหลากหลาย และสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

2.2.1.5 ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา

1) ผลผลิต/ผลลัพธ์ ประกอบด้วย

ผู้เรียน สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภทการศึกษาเข้าถึงทรัพยากร และระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น รวมทั้งมีศูนย์กลางในการจัดเก็บรวบรวมสื่อการเรียนการสอนแบบดิจิทัลที่ทันสมัย และระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาของประเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

2) กลยุทธ์ ประกอบด้วย

2.1) พัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาและการบริหารจัดการที่ทันสมัยและไม่ซ้ำซ้อน ให้ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

2.2) พัฒนาระบบการจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาของประเทศ ระบบการรายงานผลของฐานข้อมูลโดยเชื่อมโยงข้อมูลการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษา ให้เป็นเอกภาพ เป็นปัจจุบัน และมีมาตรฐานเดียวกัน

2.3) ผลิตและพัฒนาโปรแกรมประยุกต์หรือสื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เรียน สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ/ประเภทการศึกษานำมาใช้เพิ่มคุณภาพการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

2.4) จัดหาอุปกรณ์/ทรัพยากรพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับผู้เรียน อย่างเพียงพอทั่วถึง และเหมาะสมกับการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.2.1.6 ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบการบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1) ผลผลิต/ผลลัพธ์ ประกอบด้วย

ระบบบริหารจัดการมีความคล่องตัวในการบริหารงานการศึกษามากยิ่งขึ้น มีความโปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการ โครงสร้างของกระทรวงได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพโดยการกระจายอำนาจไปส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา และมีกลไกการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทมีธรรมาภิบาลในการบริหาร รวมทั้งผู้เรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีศักยภาพเพื่อไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นได้

2) กลยุทธ์ ประกอบด้วย

2.1) ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการศึกษาให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลโดยเน้นด้านคุณธรรม ความโปร่งใส ทั้งในระดับส่วนกลาง และในพื้นที่ระดับภาค/จังหวัด

2.2) พัฒนาระบบบริหารงานงบประมาณ/การเงินให้มีประสิทธิภาพ

2.3) ยกย่องคุณภาพการศึกษาตอบสนองการสร้างอาชีพ และเพิ่มคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความสมานฉันท์ และเสริมสร้างความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4) เร่งส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2.5) เสริมสร้างภาพลักษณ์หน่วยงานให้เกิดความร่วมมือ และสร้างเครือข่าย/ความเป็นภาคีหุ้นส่วนกับองค์กรทั้งภายในและต่างประเทศ

2.6) ส่งเสริมและขยายผลให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อม พัฒนาเป็นสถานศึกษานิตិบุคคลในกำกับ

โดยสรุป แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564) มีเป้าหมายหลัก คือ คุณภาพการศึกษาของไทยดีขึ้นคนไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต กำลังคนได้รับการผลิตและพัฒนาเพื่อเสริมสร้าง

ศักยภาพการแข่งขันของประเทศ มุ่งองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน คนไทยได้รับโอกาสได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาไว้ 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ยุทธศาสตร์ที่ 2 ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 3 ผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบการบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.2.2 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560 : 2-15) มีนโยบายการทำงานตามยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาไว้ 6 ด้าน ดังนี้

2.2.2.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง มีกลยุทธ์การดำเนินงานดังนี้

1) เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลัก และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2) ปลุกฝังผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

3) พัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนในเขตพื้นที่พิเศษให้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

2.2.2.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันมีกลยุทธ์การดำเนินงานดังนี้

1) เสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพด้วยการปรับหลักสูตร การวัดและประเมินผลที่เหมาะสม

2) พัฒนาคุณภาพกระบวนการเรียนรู้

3) สร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

4) ส่งเสริมสนับสนุนการทำวิจัย และนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

2.2.2.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีกลยุทธ์การดำเนินงานดังนี้

1) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลาย

2) พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2.2.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพมีกลยุทธ์การดำเนินงานดังนี้

- 1) เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ
- 2) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

2.2.2.5 ยุทธศาสตร์ที่ 5 จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมี กลยุทธ์การดำเนินงาน คือ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ดังนี้

- 1) ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
- 2) ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2.2.6 ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

- 1) พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ
- 2) สร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
- 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

โดยสรุป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายการทำงานตาม ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาไว้ 6 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 5 จัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2.2.3 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สองที่กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพคนไทยและการศึกษาไทยในอนาคต และมีนโยบายให้ปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพ ทั้งภายในและภายนอกของทุกระดับก่อนจะมีการประเมินคุณภาพในรอบต่อไป กระทรวงศึกษาธิการ จึงประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับลงวันที่

6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน แต่ละมาตรฐานมีรายละเอียดดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561 : 1-2)

1. มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.1.1 มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ

1.1.2 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา

1.1.3 มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม

1.1.4 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

1.1.5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

1.1.6 มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1.2.1 การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด

1.2.2 ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย

1.2.3 การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

1.2.4 สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

2. มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน

2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา

2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา

และทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

3. มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้

ในชีวิตได้

3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก

3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน

3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุง

การจัดการเรียนรู้

โดยสรุป มาตรฐานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

2.3 การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559 : 9-26) ได้เสนอกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียนจะใช้ความรู้ในสาระหลักไปบูรณาการสังสมประสบการณ์กับทักษะ 3 ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยีและทักษะชีวิตและอาชีพ ซึ่งการจัดการศึกษาจะใช้ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 5 ระบบ คือ ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ ระบบการประเมินผลทักษะการเรียนรู้ ระบบหลักสูตรและวิธีการสอน ระบบการพัฒนางานอาชีพ และระบบแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศการเรียนรู้

2.3.1 ทักษะการรู้สาระเนื้อหา

2.3.1.1 พื้นฐานการเรียนรู้สาระวิชาหลัก ได้แก่ ทักษะการอ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) และทักษะการคำนวณ (Arithmetic) ถือเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความจำเป็นที่จะทำให้รู้และเข้าใจในสาระเนื้อหาของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แสดงความเป็นสาระวิชาหลักของทักษะเพื่อดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ภาษาแม่และภาษาโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และรัฐความเป็นพลเมืองดี ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำสาระเนื้อหาได้ครอบคลุมทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้แล้ว

2.3.1.2 ความรู้เชิงบูรณาการสำหรับศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีการสอดแทรกความรู้เชิงบูรณาการเข้าไปในสาระเนื้อหาของ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นพื้นฐานความรู้ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1) ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจและกำหนดประเด็นสำคัญต่อการสร้างความเป็นสังคมโลก การขับเคลื่อนเชิงวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสมในบริบททางสังคมที่ต่างกันอย่างรอบด้าน และสร้างความเข้าใจความเป็นมนุษย์ด้วยกันในด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม การใช้วัฒนธรรมทางภาษาที่ต่างกันได้อย่างลงตัว

2) ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economic, Business and Entrepreneurial Literacy) เป็นการสร้างความรู้และวิธีการที่เหมาะสม

สำหรับการสร้างตัวเลือกเชิงเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจ มีความเข้าใจบทบาทในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อสังคม และใช้ทักษะการเป็นผู้ประกอบการในการยกระดับ และเพิ่มประสิทธิภาพด้านอาชีพ

3) ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civil Literacy) เป็นการสร้างประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมทางสังคม ผ่านวิธีสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองการปกครองที่ถูกต้อง และนำวิถีแห่งความเป็นประชาธิปไตยไปสู่สังคมในระดับต่าง ๆ ที่เข้าใจต่อวิถีการปฏิบัติทางสังคมแห่งความเป็นพลเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและสากล

4) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ ข้อมูลสารสนเทศ ภาวะสุขภาพอนามัย และนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้เข้าใจวิธีป้องกัน แก้ไข และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่มีต่อภาวะสุขภาพอนามัย ห่างไกลจากภาวะความเสี่ยงจากโรคภัยไข้เจ็บ ใช้ประโยชน์ข้อมูลสารสนเทศในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านสุขภาพอนามัยได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล เผื่อระวังด้านสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลและครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็ง รู้และเข้าใจในประเด็นสำคัญของการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีระดับชาติและสากล

5) ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) เป็นการสร้างภูมิรู้และเข้าใจการอนุรักษ์และป้องกันสภาพแวดล้อม และมีส่วนร่วมอนุรักษ์และป้องกันสภาพแวดล้อม มีภูมิรู้และเข้าใจผลกระทบจากธรรมชาติที่ส่งผลต่อสังคม สามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และกำหนดวิธีการป้องกันแก้ไข และอนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อม สร้างสังคมโดยรอบให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2.3.2 ทักษะเพื่อดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

2.3.2.1 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่

1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) เป็นทักษะการคิดในแบบต่าง ๆ ดังนี้ แบบเป็นเหตุเป็นผลทั้งแบบอุปนัย (Inductive) และแบบอนุมาน (Deductive) แบบใช้การคิดกระบวนการระบบ (System thinking) แบบใช้วิจารณ์ญาณ และการตัดสินใจ และแบบแก้ปัญหา

2) การสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Collaboration) ได้แก่ ทักษะการสื่อสารอย่างชัดเจน ทักษะความร่วมมือกับผู้อื่น

3) ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ได้แก่ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ การประยุกต์สู่นวัตกรรม

2.3.2.2 ทักษะชีวิตและงานอาชีพ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) การริเริ่มสร้างสรรค์และกำกับดูแลตนเองได้ (Initiative and Self-direction) ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-cultural Skills) การเป็นผู้สร้างผลงานหรือผลผลิตและความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Productivity and Accountability) และภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility)

2.3.3 ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ได้แก่ การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) การรู้ทันเทคโนโลยี (ICT: Information, Communication and Technology Literacy)

2.3.4 คุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่

2.3.4.1 คุณลักษณะด้านการทำงาน ได้แก่ การปรับตัว และความเป็นผู้นำ

2.3.4.2 คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ ได้แก่ การชี้นำตนเอง การตรวจสอบการเรียนรู้

ของตนเอง

2.3.4.3 คุณลักษณะด้านศีลธรรม ได้แก่ ความเคารพผู้อื่น ความซื่อสัตย์ สำนึกพลเมือง

2.3.5 ระบบสนับสนุนการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ได้แก่

2.3.5.1 ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Standard) จุดเน้น

คือ

- 1) เน้นทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน
- 2) สร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนที่มีการบูรณาการความเข้าใจสาระเนื้อหา
- 3) มุ่งเน้นการสร้างความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผิน
- 4) ยกระดับความสามารถผู้เรียนด้วยการให้ข้อมูลที่เป็นจริง
- 5) ใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง

2.3.6 ระบบการประเมินในศตวรรษที่ 21 (Assessment of 21st Century Skills) จุดเน้น คือ

2.3.6.1 สร้างความสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ

2.3.6.2 เน้นการนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุง

การแก้ไขงาน

2.3.6.3 ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัดและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.3.6.4 สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) ของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐาน

และมีคุณภาพ

2.3.7 ระบบหลักสูตรและการสอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Curriculum & Instruction) จุดเน้น คือ

2.3.7.1 การสอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการของวิชา
แกนหลัก

2.3.7.2 สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ทักษะเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหา และสร้างระบบ
การเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based)

2.3.7.3 สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุน

2.3.7.4 บูรณาการแหล่งเรียนรู้ (Learning Resources) จากชุมชนเข้ามาใช้ในโรงเรียน

2.3.8 ระบบการพัฒนาวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 (21st Century Professional development)

2.3.8.1 สร้างครูให้เป็นผู้ที่มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ การใช้เครื่องมือและกำหนดยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในชั้นเรียน และสร้างให้ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสม

2.3.8.2 สร้างความสมบูรณ์แบบในมิติการสอนด้วยเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย

2.3.8.3 สร้างให้ครูเป็นผู้มีทักษะความรู้ความสามารถในเชิงลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การคิดแบบวิจารณ์ญาณ และทักษะด้านอื่น ๆ ที่สำคัญต่อวิชาชีพ

2.3.8.4 สร้างสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นกับครูเพื่อเป็นตัวแบบ (Model) แห่งการเรียนรู้ของชั้นเรียนที่จะนำไปสู่การสร้างทักษะการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

2.3.8.5 สร้างให้ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ สติปัญญา จุดอ่อน จุดแข็ง ในตัวผู้เรียน และสามารถวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

2.3.8.6 ช่วยให้ครูได้เกิดการพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้น เพื่อนำไปใช้สำหรับการกำหนดกลยุทธ์ทางการสอน และจัดประสบการณ์ทางการเรียนได้เหมาะสมกับบริบททางการเรียนรู้

2.3.8.7 แบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้ โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการสื่อสารให้เกิดขึ้น

2.3.8.8 สร้างให้เกิดตัวแบบที่มีการพัฒนาทางวิชาชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

2.3.9 ระบบสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Environment)

2.3.9.1 สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียน การรับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อหนุน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล

2.3.9.2 สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การแบ่งปันสิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน

2.3.9.3 สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบโครงการ

2.3.9.4 สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี เครื่องมือหรือแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

2.3.9.5 ออกแบบระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งการเรียนเป็นกลุ่มหรือการเรียนรายบุคคล นำไปสู่การพัฒนาและขยายผลสู่ชุมชนทั้งในรูปแบบการเผชิญหน้าหรือระบบออนไลน์

โดยสรุปกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เรียนจะใช้เวลาในสาระหลัก ประกอบด้วย พื้นฐานการเรียนรู้สาระวิชาหลัก ได้แก่ ทักษะการอ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) และทักษะการคำนวณ (Arithmetic) ความรู้เชิงบูรณาการสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economic, Business and

Entrepreneurial Literacy) ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civil Literacy) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) นำไปบูรณาการสังเคราะห์กับการเรียนรู้กับทักษะ 3 ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ ซึ่งการจัดการศึกษาจะใช้ระบบส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 5 ระบบ ได้แก่ ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ ระบบการประเมินผลทักษะการเรียนรู้ ระบบหลักสูตรและวิธีการสอน ระบบการพัฒนางานอาชีพ และระบบแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศการเรียนรู้

2.4 การบริหารงานวิชาการและแนวคิดการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.4.1 การบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นงานที่จะต้องปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหาร การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา หรือโรงเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาทุกแห่ง คือ การให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียน การบริหารงานวิชาการประกอบด้วยงานหลายอย่าง สิ่งสำคัญของงานด้านวิชาการ คือ หลักสูตรเป็นตัวกำกับงานด้านวิชาการ ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ ในการนำไปใช้ในแต่ละสถานศึกษา จึงแตกต่างกันไป การจัดโปรแกรมการศึกษาจึงขึ้นกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งผู้เรียนด้วย 1) ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ งานวิชาการเป็นหัวใจของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ส่วนงานด้านอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบที่จะทำให้สถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่นเท่านั้น ผู้บริหารการศึกษาทุกคนควรจะได้รับผิดชอบเป็นผู้นำของครูในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่ง คือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ โดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นเตือนครูให้คำแนะนำครู และประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในการสอน งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อม ก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น งานวิชาการเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ แบบเรียน งานการเรียนการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษา และ

งานประชุมอบรมทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ งานวิชาการมีขอบข่ายครอบคลุมเกี่ยวกับงานด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัดดำเนินงาน เกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดบริการ การสอน ตลอดจนการวัด และประเมินผล รวมทั้งติดตามผล และสื่อการสอนรวมไปถึงการพัฒนาผู้สอนตลอดจนการดำเนินกิจการของโรงเรียนจะต้องเป็นไปตามหลักสูตร และระเบียบพิธีการของการเรียนการสอน จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมทุกระยะ ด้วยการจัดเนื้อหาวิชาให้ทันสมัย บางครั้งก็มีการเพิ่มวิชาใหม่ ๆ เข้าไปด้วย ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างแท้จริงนั้น เกิดจากการเรียนการสอน ดังนั้น เมื่อหลักสูตรเปลี่ยนก็จำเป็นต้องอบรมครูตามไปด้วย เพราะการใช้หลักสูตรในโรงเรียนจะมีส่วนเกี่ยวข้องไปถึงการจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน วิธีสอน การใช้อุปกรณ์การสอนและการประเมินผลด้วย ถ้ามองในด้านของงานสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ งานควบคุมดูแลหลักสูตร การสอน อุปกรณ์การสอน การจัดการเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพ และประสิทธิภาพสถานศึกษา จะเห็นได้ว่างานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายครอบคลุมหลายด้าน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนทุกด้าน ซึ่งสามารถสรุปขอบเขตของงานวิชาการได้ดังนี้ งานการจัดหลักสูตร งานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน งานการใช้วิธีการสอน และการใช้สื่อการเรียนการสอน งานการวัดผลการเรียนการสอน และการนิเทศการสอน 3) หลักการบริหารงานวิชาการ ในการบริหารงานวิชาการจะต้องมีหลักการและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร ดังนั้นในหลักการเบื้องต้นของการบริหารจึงต้องมีข้อความชัดเจนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ 3.1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม 3.2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด 3.3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ 3.4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา 3.5) มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แนวคิดหลักในการบริหารวิชาการ การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารโรงเรียนตามที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความ เข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการ

วางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติการประเมินผล และการปรับปรุง แก้ไข อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจน การวัดผล ประเมินผล รวมทั้งปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมี คุณภาพและมีประสิทธิภาพ

2.4.2 แนวคิดการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ดังนี้

ชนิดา รื่นรมย์ (2564 : 24) ได้สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ หมายถึง ความสามารถทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เกิดจากการพัฒนาทักษะในการเรียนการสอน ซึ่งอาจพิจารณาได้จากคะแนนสอบ คะแนนที่ได้จากงานที่รับมอบหมาย หรือทั้งสองอย่าง

วิลาสินี ภูมรินทร์ (2564 : 51) ได้สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้ การศึกษา การค้นคว้า การอบรม ให้มีความสามารถทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

ศาสดา ทักษิณ (2564 : 71) ได้สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะของบุคคลแต่ละคนที่พัฒนางอกงามขึ้นโดยมีผลมาจากการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติการฝึกฝนการอบรม ซึ่งจะมีผลต่อความสามารถทางสมอง ความรู้ ทักษะ ความรู้สึกละค่านิยมต่าง ๆ

สุมิตรา จุลธีระ (2564 : 73) ได้สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่เกิดจากผลของความรู้ความจำความเข้าใจและทักษะต่าง ๆ ในเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนรู้มาแล้วและสามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อนันทย เชนพิมาย (2564 : 67) ได้สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้หรือทักษะซึ่งเกิดจากการทำงานที่ประสานกัน และต้องอาศัยความพยายามอย่างมาก ทั้งองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาและองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญาแสดงออกในรูปของความสำเร็จสามารถวัดโดยใช้แบบสอบถามหรือคะแนนที่ครูให้เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับชุดกิจกรรม หน่วยการเรียนรู้อาหารและสารเสพติด ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ชนิดา ยอดสาลี (2559 : 12) ได้สรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถ ความสำเร็จที่ได้จากการเรียนของบุคคลในการเข้าถึงความรู้ต่าง ๆ จากการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป

สมนึก ภัททิยธนี (2558 : 7) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง กระบวนการหาความสามารถเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอันเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือทางการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง มาวัดผลจากการวัดจะออกมาเป็น คะแนน หรือข้อมูล หรือสัญลักษณ์

พิชิต ฤทธิ์จัญญ (2557 : 2-4) ได้สรุปความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนโดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ข้อมูล เกณฑ์ และการตัดสินคุณค่าหรือการตัดสินใจ โดยการเปรียบเทียบกับกรวัดอื่น ๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ไพโรจน์ คะเชนทร์ (2556 : 2) ให้คำจำกัดความผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า คือคุณลักษณะ รวมถึงความรู้ ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรือมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถสมองของบุคคลว่าเรียนแล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถด้านใดมากน้อยเท่าไร ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นจากการเรียน การฝึกฝนหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ รวมทั้งความรู้ที่ศึกษานิยามจริยธรรมต่างๆ ก็เป็นผลมาจากการฝึกฝนด้วย

เมษา นวลศรี (2556 : 97) ได้กล่าวถึงความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้เป็นความสามารถอันเป็นผลมาจากประสบการณ์เรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับการเรียนการสอนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่ผ่านมารวัดความรู้ความสามารถทางสมองหรือสติปัญญาของบุคคลนั้น

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาและทักษะต่างๆ ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มาจากการตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือทางการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง ผลที่ออกมาเป็น คะแนนหรือข้อมูล หรือสัญลักษณ์ เพื่อบอกถึงคุณภาพการศึกษา

ความมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

ศาสตรา ทักซิณ (2564 : 77) ได้สรุปไว้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดและประเมิน ผลการเรียนรู้ของนักเรียนมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การสังเกตการทดสอบ การสร้างสถานการณ์จำลอง การบันทึก การสำรวจ การวัดเจตคติ การสัมภาษณ์ แฟ้มสะสมงาน ทั้งนี้การนำรูปแบบการวัดและประเมินผลไปใช้ควรคำนึงถึงความเหมาะสมในสิ่งที่จะประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงของนักเรียนและต้องการศึกษาพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การทดสอบผ่านแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ปาริฉัตร ศรีพล (2563 : 28) ได้สรุปถึงความมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ได้เรียนรู้ซึ่งเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทาง

วิชาการของผู้เรียนที่ได้รับจากการเรียนรู้ หรือได้รับการสอนและการฝึกฝนมาแล้วว่าผู้เรียนมีความรอบรู้มากน้อยเพียงใด

พิชามญชุ์ สนิธิโพธิ์ (2563 : 33) ได้สรุปถึงความมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะและความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วว่าบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้เพียงใด

อนุวัติ คุณแก้ว (2562 : 62) ได้เสนอไว้ว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดทางด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน ที่ได้เรียนรู้หรือได้รับการสอนและการฝึกฝนมาแล้วว่าผู้เรียน มีความรอบรู้มากน้อยเพียงใด

กระทรวงศึกษาธิการ (2561 : 2) ได้สรุปถึงจุดมุ่งหมายการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐานสองประการ ประการแรก คือการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียน และการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้ การสอน อย่างต่อเนื่อง บันทึกวิเคราะห์ แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไข การเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครูจุดมุ่งหมาย ประการที่สอง คือการวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนเป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative Assessment) ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ จบรายวิชา เพื่อตัดสินให้คะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือการทดสอบความรู้ ความเข้าใจและความสามารถของผู้เรียนหลังจากการเรียนรู้ จากนั้นจึงนำผลที่ได้ไปตัดสินเปรียบเทียบระดับพัฒนาการและปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ประเภทการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักการศึกษาได้แบ่งประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

ชนิดา รื่นรมย์ (2564 : 27-28) ได้สรุปไว้ว่า ประเภทการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งโดยหลัก ๆ จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นและข้อสอบที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

วิลาสินี ภูมิรินทร์ (2564 : 57) ได้สรุปไว้ว่า ประเภทการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบคำถามโดดหรือคำถามเดียว แบบตัวเลือกคงที่และแบบกำหนดสถานการณ์ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบ คือแบบคำถามโดดหรือคำถามเดียวชนิดแบบคำตอบถูก

ศาสตราจารย์ (2564 : 79) ได้สรุปไว้ว่า ประเภทการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 2 ประเภท คือแบบครูผู้สอนสร้างขึ้นและแบบทดสอบแบบมาตรฐาน และมีทั้งรูปแบบอัตนัยและปรนัย

อนันต์ คุณแก้ว (2562 : 62) ได้แบ่งประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1) แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized tests) เป็นแบบทดสอบที่สร้างโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในเนื้อหาและมีทักษะการสร้างแบบทดสอบ มีการวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ มีค่าชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการสอบ การให้คะแนนและการแปลผลมีความเป็นปรนัย (Object) มีความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) แบบทดสอบมาตรฐานได้แก่ California Achievement Test, Iowa Test of Basic Skills, Stanford Achievement Test และ The Metropolitan Achievement Test เป็นต้น

2) แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง (Teacher made tests) เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการทดสอบนักเรียนในชั้นเรียน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

2.1) แบบทดสอบปรนัย (Objective tests) ได้แก่ แบบถูก - ผิด (True-false) แบบจับคู่ (Matching) แบบเติมคำให้สมบูรณ์ (Completion) หรือแบบคำตอบสั้น (Short answer) และแบบเลือกตอบ (Multiple choice)

2.2) แบบอัตนัย (Essay tests) ได้แก่ แบบจำกัดคำตอบ (Restricted response items) และแบบไม่จำกัดคำตอบหรือตอบอย่างเสรี (Extended response items)

ไพโรจน์ คะเชนทร์ (2556 : 3) ได้สรุปไว้ว่า ประเภทการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

ประเภทที่ 1 คือแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเฉพาะกลุ่ม ที่ครูสอนซึ่งใช้กันทั่วไปในสถานศึกษามีทั้งแบบทดสอบปรนัย ได้แก่ แบบถูก - ผิด (True-false) แบบจับคู่ (Matching) แบบเติมคำให้สมบูรณ์ (Completion) หรือแบบคำตอบสั้น (Short answer) และแบบเลือกตอบ (Multiple choice) และแบบอัตนัย (Essay tests) ได้แก่ แบบจำกัดคำตอบ (Restricted response items) และแบบไม่จำกัดคำตอบหรือตอบอย่างเสรี (Extended response items)

ประเภทที่ 2 คือแบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized tests) คือแบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในเนื้อหาและมีทักษะการสร้างแบบทดสอบ มีการวิเคราะห์ หาคุณภาพของแบบทดสอบ มีมาตรฐานในการดำเนินการสอบ วิธีการให้คะแนนและการแปลผลของคะแนนมีความเป็นปรนัย (Object) มีความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) แบบทดสอบมาตรฐาน ได้แก่ California Achievement Test, Iowa Test of Basic Skills, Stanford Achievement Test และ The Metropolitan Achievement Test เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ประเภทการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือแบบทดสอบมาตรฐานซึ่งสร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยมีการทดสอบ

ใช้และวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบหลายด้าน หลายครั้งจนได้มาตรฐานและแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยเฉพาะกลุ่มที่ครูสอน

เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

กิริติกา อินทร์ชัย (2564 : 40) ได้สรุปไว้ว่า แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบที่จัดทำขึ้น เพื่อตรวจสอบความสามารถหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการจัดการเรียนการสอนและเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนได้บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

ศาสดา ทักซิณ (2564 : 73) ได้สรุปไว้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงแบบทดสอบที่วัดสมรรถภาพของสมองด้านต่าง ๆ ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากได้รับการฝึกฝนอบรมมาแล้ว เช่น วัดความรู้ความสามารถของบุคคลในด้านวิชาการซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้เนื้อหาสาระตามจุดประสงค์ของวิชาที่สอบนั้น ดังนั้น การวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียน จึงเป็นการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสมองของบุคคลว่า เรียนรู้อะไรบ้างและมีความสามารถด้านใดมากน้อยเพียงใด

สมิตรา จุลธีระ (2564 : 75) ได้สรุปไว้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงแบบทดสอบที่วัดสมรรถภาพของสมองด้านต่างๆ ทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากได้รับการฝึกฝนอบรมมาแล้ว เช่น วัดความรู้ความสามารถของบุคคลในด้านวิชาการซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้เนื้อหาสาระตามจุดประสงค์ของวิชาที่สอบนั้น ดังนั้น การวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียน จึงเป็นการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสมองของบุคคลว่า เรียนรู้อะไรบ้างและมีความสามารถด้านใดมากน้อยเพียงใด

โอนทัย เช่นพิมาย (2564 : 73) ได้สรุปไว้ว่า เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมี 2 ประเภท คือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ครูสร้างขึ้นเองและแบบทดสอบมาตรฐาน

ศิริชัย กาญจนวาสี (2556 : 45) ได้สรุปไว้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีบทบาทสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้สอนทราบว่า ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถถึงระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือยัง

ไพศาล วรคำ (2558 : 265-310) ได้สรุปไว้ว่า เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สำคัญได้แก่ ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นความยาก และอำนาจจำแนก มีรายละเอียดดังนี้

1. ความเที่ยงตรง หมายถึง ความถูกต้องแม่นยำของเครื่องมือในการวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดหรือความสอดคล้องเหมาะสมของผลการวัดกับเนื้อเรื่อง หรือเกณฑ์ที่มุ่งจะวัดความเที่ยงตรงของเครื่องมือจำแนกได้ 3 ประเภท ดังนี้

1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา หมายถึง คุณสมบัติของเครื่องมือที่สามารถวัดได้ตรงตามเนื้อหาที่จะวัดหรือเป็นดัชนีบ่งบอกว่าเนื้อหาของเครื่องมือหรือเนื้อหาของข้อคำถามวัดได้ตรงตามเนื้อหาของเรื่องที่ต้องการจะวัด

1.2 ความเที่ยงตรงตามเกณฑ์สัมพัทธ์ เป็นความสอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างคะแนนจากเครื่องมือวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับเกณฑ์ภายนอกที่ใช้วัดคุณลักษณะที่ต้องการได้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1 ความเที่ยงตรงเชิงสภาพ หมายถึง ความสอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบวัดที่สร้างขึ้นกับคะแนนที่ได้จากแบบวัดอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในช่วงเวลาเดียวกัน

1.2.2 ความเที่ยงตรงเชิงพยากรณ์ หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือที่จะบ่งบอกผลที่วัดในขณะนั้นได้ถูกต้องตามสภาพที่แท้จริงในอนาคต โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของเครื่องมือกับคะแนนเกณฑ์สัมพัทธ์ซึ่งจะปรากฏในอนาคต

1.3 ความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีหรือความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือที่สามารถวัดได้ตรงตามขอบเขต หรือครบตามคุณลักษณะย่อย ๆ ของสิ่งที่ต้องการวัด

2. ความเชื่อมั่นหมายถึง ความคงที่ของผลที่ได้จากการวัดด้วยเครื่องมือชุดใดชุดหนึ่งในการวัดหลาย ๆ ครั้ง

3. ความยากของข้อสอบ เป็นคุณลักษณะประจำตัวข้อสอบแต่ละข้อที่บ่งบอกถึงโอกาสที่กลุ่มตัวอย่างจะตอบข้อนั้นได้ถูก พิจารณาได้จากจำนวนผู้ตอบข้อนั้นถูก ถ้ามีจำนวนผู้ตอบถูกมากแสดงว่าข้อสอบข้อนั้นง่าย หรือมีดัชนีความยากสูง ถ้ามีจำนวนผู้ตอบถูกน้อยแสดงว่าข้อสอบข้อนั้นยาก หรือมีค่าดัชนีความยากต่ำ

4. อำนาจจำแนก หมายถึง คุณลักษณะของข้อสอบหรือข้อคำถามที่สามารถแยกปริมาณของคุณลักษณะที่ต้องการวัดที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลได้

ไพโรจน์ คะเซนทร์ (2556 : 3) ได้จัดประเภทของเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง (Teacher made tests) และแบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized tests) ซึ่งทั้ง 2 ประเภทจะถามเนื้อหาเหมือนกัน คือถามสิ่งที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนการสอนซึ่งจัดกลุ่มพฤติกรรมได้ 6 ประเภท คือความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเองเพื่อใช้ในการทดสอบผู้เรียนในชั้นเรียน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 แบบทดสอบปรนัย (Objective tests) ได้แก่แบบถูก - ผิด (True-false) แบบจับคู่ (Matching) แบบเติมคำให้สมบูรณ์ (Completion) หรือแบบคำตอบสั้น (Short answer) และแบบเลือกตอบ (Multiple choice)

1.2 แบบอัตนัย (Essay tests) ได้แก่ แบบจำกัดคำตอบ (Restricted response items) และแบบไม่จำกัดคำตอบหรือตอบอย่างเสรี (Extended response items)

2. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized tests) เป็นแบบทดสอบที่สร้าง โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในเนื้อหา และมีทักษะการสร้างแบบทดสอบ มีการวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบ มีค่าชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการสอบ การให้คะแนนและการแปลผล มีความเป็นปรนัย (Objective) มีความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) แบบทดสอบมาตรฐาน ได้แก่ California Achievement Test, Iowa Test of Basic Skills, Sandford Achievement Test และ the Metropolitan Achievement tests เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน มีหลายรูปแบบ ได้แก่ การสังเกตการทดสอบ การสร้างสถานการณ์จำลอง การบันทึก การสำรวจ การวัดเจตคติ การสัมภาษณ์ แฟ้มสะสมงาน ทั้งนี้การนำรูปแบบการวัดและประเมินผลไปใช้ควรคำนึงถึงความเหมาะสมในสิ่งที่จะประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพจริงของนักเรียน และต้องการศึกษาพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียน

การจำแนกระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง การจำแนกระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

จันทน์ ขาติวรรณ (2564 : 31) ได้สรุปไว้ว่า การจำแนกระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การหาคุณภาพของเครื่องมือทั้งฉบับ ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดที่เกี่ยวกับความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

2. การวิเคราะห์หาคุณภาพของข้อสอบรายข้อ ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบแต่ละข้อที่เกี่ยวกับระดับความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก

ชฎานิส ช่วยบำรุง (2564 : 86) ได้กล่าวว่า การจำแนกระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีดังนี้

1. แบ่งโดยใช้การวัดพฤติกรรมเป็นเกณฑ์ แบ่งออกได้ ดังนี้

1.1 การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความสามารถในการปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง

1.2 การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถด้านเนื้อหาวิชา

2. แบ่งโดยใช้การสร้างแบบทดสอบเป็นเกณฑ์ แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 แบบทดสอบมาตรฐาน เป็นแบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยวิธีการที่เป็นระบบ มีการวิเคราะห์ปรับปรุงจนมีคุณภาพ มีมาตรฐานใน 2 ประการคือ

2.1.1 มาตรฐานในการดำเนินการสอบ คือไม่ว่าผู้ใดจะใช้แบบทดสอบมาตรฐานเมื่อใดก็ตาม การดำเนินการสอบจะเหมือนกันทุกขั้นตอน

2.1.2 มาตรฐานในการแปลความหมายคะแนน คือไม่ว่าแบบทดสอบมาตรฐานจะ ใช้สอบที่ไหน เมื่อไรก็ตาม ก็แปลความหมายคะแนนได้ตรงกัน โดยมีเกณฑ์ปกติสำหรับเปรียบเทียบ คะแนนให้มีมาตรฐานเดียวกัน

2.2 แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเฉพาะกลุ่มที่ ครูสอนใช้กันโดยทั่วไปในสถานศึกษามีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

2.2.1 แบบทดสอบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหามาให้แล้ว ให้ผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ ความคิด เจตคติ ได้อย่างเต็มที่

2.2.2 แบบทดสอบปรนัย หรือแบบทดสอบให้ตอบสั้น ๆ เป็นแบบทดสอบที่ กำหนดให้ผู้สอบเขียนตอบสั้น ๆ หรือมีคำตอบให้เลือกตอบแบบจำกัดคำตอบ ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดง ความรู้ ความคิดได้อย่างกว้างขวางเหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้แบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือแบบถูก - ผิด แบบเติมคำ แบบจับคู่ และแบบเลือกตอบ

สุภนา สำราญจิต (2564 : 51) ได้สรุปไว้ว่า ระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็น เครื่องมือสำหรับช่วยให้ครูสามารถตัดสินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวัดความรู้ ทักษะ ความสามารถของบุคคลในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระ และตาม จุดประสงค์ของวิชาหรือเนื้อหาที่สอบนั้น โดยทั่วไปจะวัดผลสัมฤทธิ์อาจจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือแบบทดสอบอิงเกณฑ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์มาตรฐาน และแบบทดสอบอิงกลุ่มหรือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ครูสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบทดสอบแบบเลือกตอบ แบบทดสอบแบบ ถูกผิด แบบทดสอบแบบจับคู่ แบบทดสอบแบบเปรียบเทียบ แบบทดสอบแบบเติมคำ แบบทดสอบ แบบเขียนตอบ แบบทดสอบแบบต่อเนื่อง และแบบทดสอบแบบแสดงวิธีทำ

หงส์จิรา เอียดหนู (2564 : 63) กล่าวโดยสรุป แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่ง ได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกเช่น ตามลักษณะการสร้างแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบมาตรฐาน ซึ่งสร้างจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาและด้านวัดผลการศึกษา มีการหา คุณภาพเป็นอย่างดีส่วนอีกประเภทหนึ่งคือแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น เพื่อใช้ในการทดสอบในชั้นเรียน

ปราณี หล้าเบญจ (2559 : 1) ได้สรุปไว้ว่า การจำแนกระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การหาคุณภาพของเครื่องมือทั้งฉบับ เป็นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัด เกี่ยวกับความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

2. การวิเคราะห์หาคุณภาพของข้อสอบรายข้อ เป็นการตรวจสอบคุณภาพของข้อสอบ แต่ละข้อ โดยพิจารณาจากสมบัติที่สำคัญ 3 ประการได้แก่ ความยาก อำนาจจำแนก และ ประสิทธิภาพของตัวลอง

ศิริชัย กาญจนวาสี (2556 : 167-169) ได้จำแนกระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้หลาย ลักษณะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนก ดังนี้

1. จำแนกตามผู้สร้าง

1.1 แบบสอบมาตรฐาน เป็นแบบสอบที่สร้างขึ้นด้วยกระบวนการมาตรฐานโดยสำนักทดสอบหรือบริษัทสร้างแบบสอบ ซึ่งมักออกแบบให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระอย่างกว้าง ๆ ที่สอนในหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้สามารถใช้ได้กับสถาบันการศึกษาทั่ว ๆ ไป โดยทั่วไปมีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานสำหรับการให้บริการการดำเนินการสอบ การตรวจให้คะแนน การแปลผลเปรียบเทียบกับบรรทัดฐานระดับชาติ การรายงานผลและการรายงานคุณภาพของแบบสอบ

1.2 แบบสอบที่ผู้สอนสร้าง เป็นแบบสอบที่ผู้สอนเป็นคนสร้างขึ้นมาใช้เอง จึงมักเป็นแบบสอบที่ครอบคลุมเนื้อหาเฉพาะตามหลักสูตรของสถาบันใดสถาบันหนึ่ง การตรวจให้คะแนนและการแปลผล จึงมักทำการเปรียบเทียบผลเฉพาะกลุ่มที่สอบด้วยกัน หรือเปรียบเทียบกับเกณฑ์ผู้สอนกำหนดไว้เฉพาะ

2. จำแนกตามเนื้อหาวิชาแบบสอบผลสัมฤทธิ์สามารถใช้กับวิชาต่าง ๆ ได้ จึงอาจจำแนกแบบสอบตามชื่อเนื้อหาวิชา เช่น แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ แคลคูลัส สถิติศาสตร์วิจัยทางสังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. จำแนกตามการใช้

3.1 แบบสอบความพร้อม เป็นแบบสอบที่มุ่งวัดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้วิชา/บทเรียน/หน่วยการเรียนรู้ เพื่อพิจารณาว่า ผู้เรียนมีพื้นฐานเพียงพอหรือไม่จะได้ทบทวนหรือปูพื้นฐานที่จำเป็นก่อนเริ่มเรียนวิชา/บทเรียน/หน่วยการเรียนรู้

3.2 แบบสอบวินิจฉัยเป็นแบบสอบที่มุ่งวัดจุดเด่นจุดด้อยของทักษะการเรียนรู้สำคัญอันเป็นปัญหาของผู้เรียน แบบสอบมุ่งตรวจสอบกลไกองค์ประกอบย่อย ๆ ที่ครอบคลุมกระบวนการสำคัญของทักษะที่เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ เพื่อระบุว่าผู้เรียนมีปัญหาของการเรียนรู้ตรงจุดไหนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขและสอนซ่อมเสริม

3.3 แบบสอบสมรรถภาพ เป็นแบบสอบที่ใช้วัดว่า ผู้สอบมีสมรรถนะถึงระดับที่เหมาะสมหรือยัง เพื่อใช้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงระดับความสามารถสำหรับการคัดเลือก หรือให้สิทธิบางประการ เช่น การสอบใบขับขี่รถยนต์การสอบความสามารถทางภาษาการสอบความสามารถทางคอมพิวเตอร์เบื้องต้น เป็นต้น

3.4 แบบสอบเชิงสำรวจ เป็นแบบสอบที่ใช้สำรวจวัดระดับความรู้เชิงสรุปทั่วไปของนักเรียน หรือนิสิตนักศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะแบบสอบ จึงควรครอบคลุมเนื้อหาทั่วไปได้จากมวลเนื้อหาอย่างกว้างขวาง เพื่อทดสอบผลการเรียนรู้ทั่วไป เช่น แบบสอบปลายภาคเรียน เป็นต้น

4. จำแนกตามการแปลผล

4.1 แบบสอบอิงกลุ่ม เป็นแบบสอบที่มุ่งวัดผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความรู้ความสามารถของผู้สอบ ข้อสอบอิงกลุ่มจึงถูกสร้างและเลือกมาใช้เพื่อทำหน้าที่จำแนกระดับ

ความสามารถของผู้สอบที่แตกต่างกัน คะแนนสอบที่ได้จึงนำไปใช้แปลความหมายโดยการเปรียบเทียบความรู้ความสามารถระหว่างกลุ่มผู้สอบด้วยตนเอง

4.2 แบบสอบอิงเกณฑ์เป็นแบบสอบที่มุ่งวัดระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนว่า มีความรู้ความสามารถอะไรบ้าง ข้อสอบอิงเกณฑ์ถูกสร้างให้ครอบคลุมความรู้ หรือทักษะสำคัญของการเรียนรู้ ที่ต้องการให้เกิดขึ้น คะแนนสอบที่ได้จึงแปลผลโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้

5. จำแนกตามรูปแบบการตอบ

5.1 แบบสอบประเภทเสนอคำตอบ

5.1.1 แบบสอบความเรียง

1) แบบสอบความเรียงไม่จำกัดคำตอบ

2) แบบสอบความเรียงจำกัดคำตอบ

5.1.2 แบบสอบแบบตอบสั้น

5.1.3 แบบสอบแบบเติมคำ

5.2 แบบสอบประเภทเลือกคำตอบ

5.2.1 แบบสอบแบบถูก-ผิด

5.2.2 แบบสอบแบบจับคู่

5.2.3 แบบสอบแบบหลายตัวเลือก

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการจำแนกระบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเองและแบบทดสอบมาตรฐานที่สร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเอง เนื่องจากมีโอกาที่จะจำแนกผู้เรียนได้มากกว่าแบบทดสอบมาตรฐาน แบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

กระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงกระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ดังนี้

ปวีณา คำจร (2564 : 45) ได้สรุปไว้ว่า กระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรมีดังนี้

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล และศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

2. ศึกษาหลักสูตรกล่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อดูตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่ต้องการจะสร้างแบบทดสอบ

3. ลงมือสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. นำแบบทดสอบที่ได้ไปใช้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ศาสดา ทักชิน (2564 : 76) ได้สรุปไว้ว่า กระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรจะสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ วิเคราะห์จุดประสงค์กำหนดพฤติกรรมย่อยที่จะออกข้อสอบกำหนดรูปแบบของข้อคำถามและศึกษาวิธีเขียนข้อสอบ เขียนข้อสอบ ตรวจทานข้อสอบ ให้ผู้เชี่ยวชาญ

พิจารณาความเที่ยงตรง พิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง ทดลองใช้วิเคราะห์คุณภาพและปรับปรุง พิมพ์แบบทดสอบฉบับจริง และต้องคำนึงถึงหลักในการแบบทดสอบแบบเลือกตอบ

สุนิสา สุขผล (2564 : 57) ได้เสนอไว้ว่า กระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีดังนี้

- 1) วิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้
- 2) ศึกษาและเลือกชนิดของแบบทดสอบ
- 3) เขียนข้อสอบ
- 4) ทดลองใช้แบบทดสอบและปรับปรุง
- 5) พิมพ์ข้อสอบฉบับจริง

อนุวัติ คุณแก้ว (2562 : 54) ได้สรุปถึงกระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนสร้างข้อสอบ

1) ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เป็นขั้นตอนที่ผู้สร้างแบบทดสอบต้องทำการศึกษาค้นคว้าหาวิธีการสร้างแบบทดสอบว่ามีแบบใดบ้าง แบบทดสอบแต่ละชนิดมีวิธีการสร้างและมีข้อดีข้อจำกัดอย่างไร

2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบ ก่อนจะเริ่มเขียนข้อสอบผู้สร้างข้อสอบจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการใช้แบบทดสอบให้ชัดเจนว่าจะวัดไปเพื่ออะไร จะได้เขียนข้อสอบให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

3) การกำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดในตารางวิเคราะห์หลักสูตรผู้สร้างข้อสอบจะต้องกำหนดขอบเขตเนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้และพฤติกรรมที่จะวัดในด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้การวิเคราะห์การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

4) การกำหนดลักษณะของข้อสอบและส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอบซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะเป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์หรืออิงกลุ่มก็ได้ ซึ่งลักษณะข้อสอบจะเป็นแบบปรนัย หรืออัตนัยก็ได้ทั้งนี้ผู้สร้างข้อสอบอาจใช้เกณฑ์ต่อไปนี้กำหนดลักษณะข้อสอบ ซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผล ระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่จะวัดลักษณะหรือคุณสมบัติ ผู้เข้าสอบ จำนวนผู้สอบ ระยะเวลาที่ใช้ในการสร้างข้อสอบ ดำเนินการสอบและตรวจข้อสอบ ความเป็นอิสระในการตอบ

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือสร้างข้อสอบ

1) สร้างข้อสอบ ผู้สร้างข้อสอบลงมือสร้างแบบทดสอบตามรายละเอียดในตารางวิเคราะห์หลักสูตร ตามลักษณะของข้อสอบ คำนึงถึงความยากของแบบทดสอบ ระยะเวลาที่ใช้สอบ คะแนน และการตรวจให้คะแนนด้วย

2) ตรวจสอบข้อสอบ ผู้สร้างต้องทบทวนตรวจสอบข้อสอบ เพื่อให้ข้อสอบที่สร้างขึ้นมานั้น มีความถูกต้องครบถ้วนตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์หลักสูตรและจัดพิมพ์เป็นฉบับทดลองเพื่อนำไปใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพข้อสอบก่อนนำไปใช้

1) นำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านวัดผลการศึกษา จำนวน 3 - 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าข้อสอบแต่ละข้อนั้นสร้างได้ถูกต้องและเหมาะสมเพียงใด พิจารณาความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือเนื้อหาตามตารางวิเคราะห์หลักสูตรหรือไม่ โดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้น

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์ข้อนั้น

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบไม่วัดจุดประสงค์ข้อนั้น

นำข้อมูลที่ได้หาค่าความสอดคล้อง (IOC) และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับใหม่

2) ทดลองสอบนำแบบทดสอบที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองสอบ (Try out) กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือนักเรียนที่เพิ่งเคยเรียนในเรื่องนั้น ๆ จำนวนตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป

3) วิเคราะห์หาคุณภาพข้อสอบนำผลการสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ และเลือกข้อสอบที่ใช้ได้คือมีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จากนั้นให้นำข้อสอบที่คัดเลือกแล้วจัดพิมพ์ เป็นแบบทดสอบฉบับใหม่ นำไปทดลองสอบกับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือนักเรียนที่เพิ่งเคยเรียนในเรื่องนั้น ๆ จำนวนตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

4) จัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับจริง เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ทัชยา อุดมรักษ์ (2557 : 37) ได้เสนอไว้ว่า กระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต้องมีความสัมพันธ์กัน 8 ขั้นตอนคือ 1) วิเคราะห์หลักสูตร 2) กำหนดจุดประสงค์ 3) เลือกประเภทข้อสอบ 4) เขียนข้อสอบ 5) ตรวจสอบข้อสอบ 6) นำข้อสอบไปทดลองสอบ 7) ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ และ 8) ทำแบบทดสอบฉบับจริง

พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2557 : 62) ได้สรุปไว้ว่า กระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร การสร้างแบบทดสอบควรเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์หลักสูตรและการสร้างตารางวิเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระและพฤติกรรมที่ต้องการวัด

2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่เป็นผลการเรียนรู้ที่ผู้สอนมุ่งหวังที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องกำหนดไว้ล่วงหน้าสำหรับเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์

3. กำหนดชนิดของข้อสอบและศึกษาวิธีสร้าง โดยการศึกษาตารางวิเคราะห์หลักสูตร และจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้ออกข้อสอบต้องพิจารณาและตัดสินใจเลือกใช้ชนิดของข้อสอบที่จะใช้วัดว่าเป็นแบบใด โดยต้องเลือกให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเหมาะสมกับวัยผู้เรียนแล้วศึกษาวิธีเขียนข้อสอบชนิดนั้นให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการเขียนข้อสอบ

4. เขียนข้อสอบ ผู้ออกข้อสอบลงมือเขียนข้อสอบตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์หลักสูตร และให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

5. ตรวจสอบข้อสอบ เพื่อให้ข้อสอบที่เขียนไว้แล้วมีความถูกต้องตามหลักวิชา มีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามตารางวิเคราะห์หลักสูตรผู้ออกข้อสอบต้องพิจารณาทบทวนตรวจสอบข้อสอบอีกครั้งก่อนที่จะจัดพิมพ์และนำไปใช้ต่อไป

6. จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง เมื่อตรวจสอบข้อสอบเสร็จแล้วให้พิมพ์ข้อสอบทั้งหมด จัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับทดลอง โดยมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายวิธีตอบแบบทดสอบ (direction) และจัดวางรูปแบบการพิมพ์ให้เหมาะสม

7. ทดสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ การทดสอบและวิเคราะห์ข้อสอบเป็นวิธีการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบก่อนนำไปใช้จริง โดยนำแบบทดสอบไปทดสอบกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มที่ต้องการสอบจริง แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์และปรับปรุงข้อสอบให้มีคุณภาพโดยสภาพการปฏิบัติจริงของการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียนมักไม่ค่อยมีการทดลองสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ ส่วนใหญ่นำแบบทดสอบไปใช้ทดสอบแล้วจึงวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อปรับปรุงข้อสอบและนำไปใช้ในครั้งต่อไป

8. จัดทำแบบทดสอบฉบับจริง จากผลการวิเคราะห์ข้อสอบ หากพบว่าข้อสอบข้อใดไม่มีคุณภาพหรือคุณภาพไม่ดีพอ อาจจะต้องตัดทิ้งหรือปรับปรุงแก้ไขข้อสอบให้มีคุณภาพดีขึ้น แล้วจัดทำเป็นแบบทดสอบฉบับจริงที่นำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า กระบวนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีดังนี้ 1) วางแผนสร้างแบบทดสอบโดยวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดพฤติกรรมและเนื้อหาที่ต้องการวัด กำหนดจำนวนข้อสอบที่จะสร้างในแต่ละเนื้อหาแต่ละพฤติกรรม พร้อมทั้งทำตารางวิเคราะห์หลักสูตร 2) กำหนดชนิดของแบบทดสอบ 3) เขียนและจัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง 4) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 5) ทดลองสอบ 6) วิเคราะห์ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น 7) ปรับปรุงคุณภาพของแบบทดสอบ และ 8) นำแบบทดสอบไปใช้จริง

ประโยชน์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

ปาริฉัตร ศรีพล (2563 : 26) ได้สรุปไว้ว่า ประโยชน์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้เป็นเครื่องมือผลักดัน หรือกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน ส่งเสริมและกระตุ้นให้สถานศึกษาให้ความสนใจอย่างจริงจังในการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญที่หลักสูตรกำหนดและสามารถสร้างแรงจูงใจกระตุ้นและท้าทายให้ผู้เรียนทุกคนตั้งใจใฝ่หาสัมฤทธิ์ผล

กชนนท์ ขวัญพุด (2562 : 61) ได้สรุปไว้ว่า ประโยชน์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำให้เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่

ภคินทร์ แซ่มรัมย์ (2562 : 50) ได้สรุปไว้ว่า ประโยชน์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนช่วยให้แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ความสามารถ และทักษะในเนื้อหาวิชาที่นักเรียนได้เรียนรู้ซึ่งจะทำให้ทราบว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในเนื้อหาวิชาที่เรียนไปแล้วมากน้อยเพียงใด

ยุภาพร ด่วงโต๊ด (2561 : 48) ได้สรุปไว้ว่า ประโยชน์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ช่วยวัดพฤติกรรมด้านความรู้ความสามารถของนักเรียนในด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

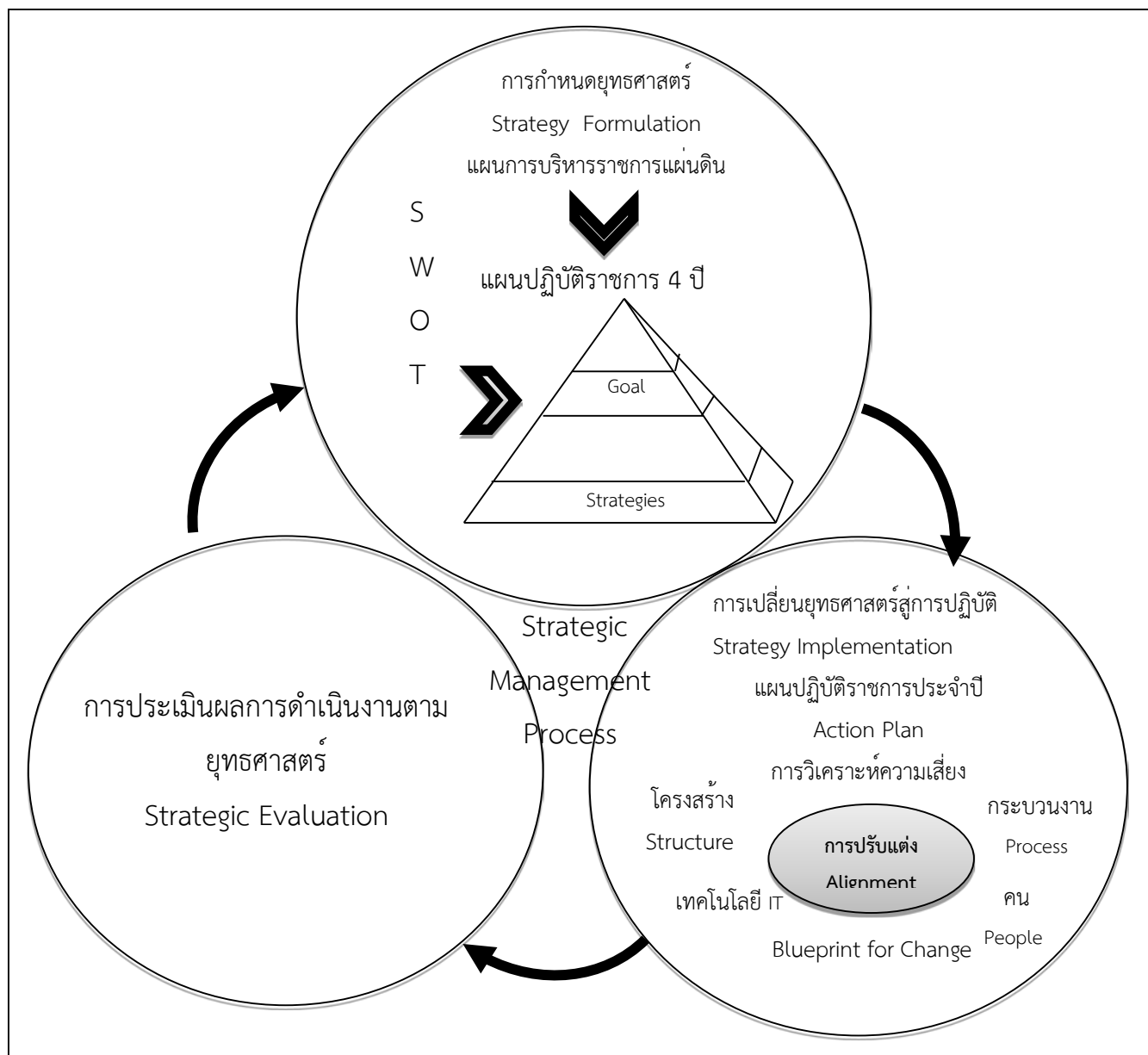
ศิริชัย กาญจนวาสี (2556 : 165) ได้สรุปไว้ว่า ประโยชน์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนช่วยให้เครื่องมือที่ใช้วัด และประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ของผู้เรียน ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ทำให้ผู้สอนทราบว่า ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถถึงระดับมาตรฐาน ที่ผู้สอนกำหนดไว้หรือยังหรือมีความรู้ความสามารถถึงระดับใด หรือมีความรู้ความสามารถดีเพียงไร เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน ๆ ที่เรียนด้วยกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าประโยชน์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีประโยชน์ต่อโรงเรียน ครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง รวมถึงการแนะแนว เพราะการประเมินก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดพัฒนาการและการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินนั้นยังใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจแก้ปัญหา พัฒนา และดำเนินงานบริหารโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.5 แนวคิดการบริหารยุทธศาสตร์

จากกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี รวมทั้งแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2551 - 2555) สำนักงานการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในฐานะหน่วยราชการที่มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบราชการเพื่อนำไปสู่ประโยชน์สุขของประชาชน จึงได้นำแนวคิด

การบริหารของยุทธศาสตร์ (Strategic Management) (กชพร นำนานผล, 2559 : 2) ซึ่งถือเป็นหลักการในการบริหารที่จะช่วยให้องค์กรมีการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน มีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ทิศทางที่ต้องการ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลที่ชัดเจนมาใช้ ดังเช่นในภาพประกอบที่ 2.1

ภาพประกอบที่ 2.1 การบริหารยุทธศาสตร์ (Strategic Management)

ที่มา : จิรประภา อัครบวรและประยูร อัครบวร (2537), อ้างอิงจาก กชพร นำนานผล (2559 : 2)

จากภาพประกอบที่ 2.1 ได้แสดงให้เห็นถึงการบริหารยุทธศาสตร์ที่มีการกำหนดยุทธศาสตร์ การเปลี่ยนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลยุทธศาสตร์ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 และเครื่องมือทางการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อการบริหารยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ (2562 : 19) สรุปถึงแนวคิดการบริหารยุทธศาสตร์ ไว้ว่า การบริหารยุทธศาสตร์ จะทำให้หน่วยงานมีทิศทางและแนวทางในการดำเนินงานที่มีความชัดเจน มีความสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ทั้งจากสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน โดยการกำหนดยุทธศาสตร์ นำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ และประเมินผลยุทธศาสตร์

ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ (2551 : 33-34) แนวความคิดการบริหารที่เน้นการกำหนดยุทธศาสตร์ การดำเนินการ ระยะยาว เพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ไขจุดบกพร่องของการบริหารงานแบบดั้งเดิม โดยคำนึงถึงปัจจัยภายนอก ที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงาน มีการกำหนดจุดมุ่งหมายวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ซึ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก

สรุปได้ว่า การพัฒนาหน่วยราชการให้เป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงนั้น ความสามารถในการบริหารยุทธศาสตร์ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อน ซึ่งในการบริหารยุทธศาสตร์ให้บังเกิดผลนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) การแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Evaluation)

การบริหารยุทธศาสตร์ (Strategic Management)

กชพร นานาผล (2559 : 4) ได้สรุปการบริหารยุทธศาสตร์ (Strategic Management) เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์จะมีความเกี่ยวพันกันโดยทั่วไปแล้ว คนส่วนใหญ่มักจะคิดไปว่าการวางแผนเป็นภารกิจเบื้องต้นของการบริหาร และจะต้องเป็นตัวชี้นำภารกิจในด้านอื่น ๆ ด้วยการบริหารงานตามกระแสนิยมหรือตามทฤษฎีมากเกินไป เป็นสาเหตุที่ทำให้เราเสียโอกาสที่จะมองเห็นพื้นฐานที่แท้จริง ที่สำคัญต้องไม่ลืมว่าเป้าหมายของเราคือจะต้องนำมาใช้ปฏิบัติได้ง่าย และมีความชัดเจน ดังรายละเอียดดังนี้

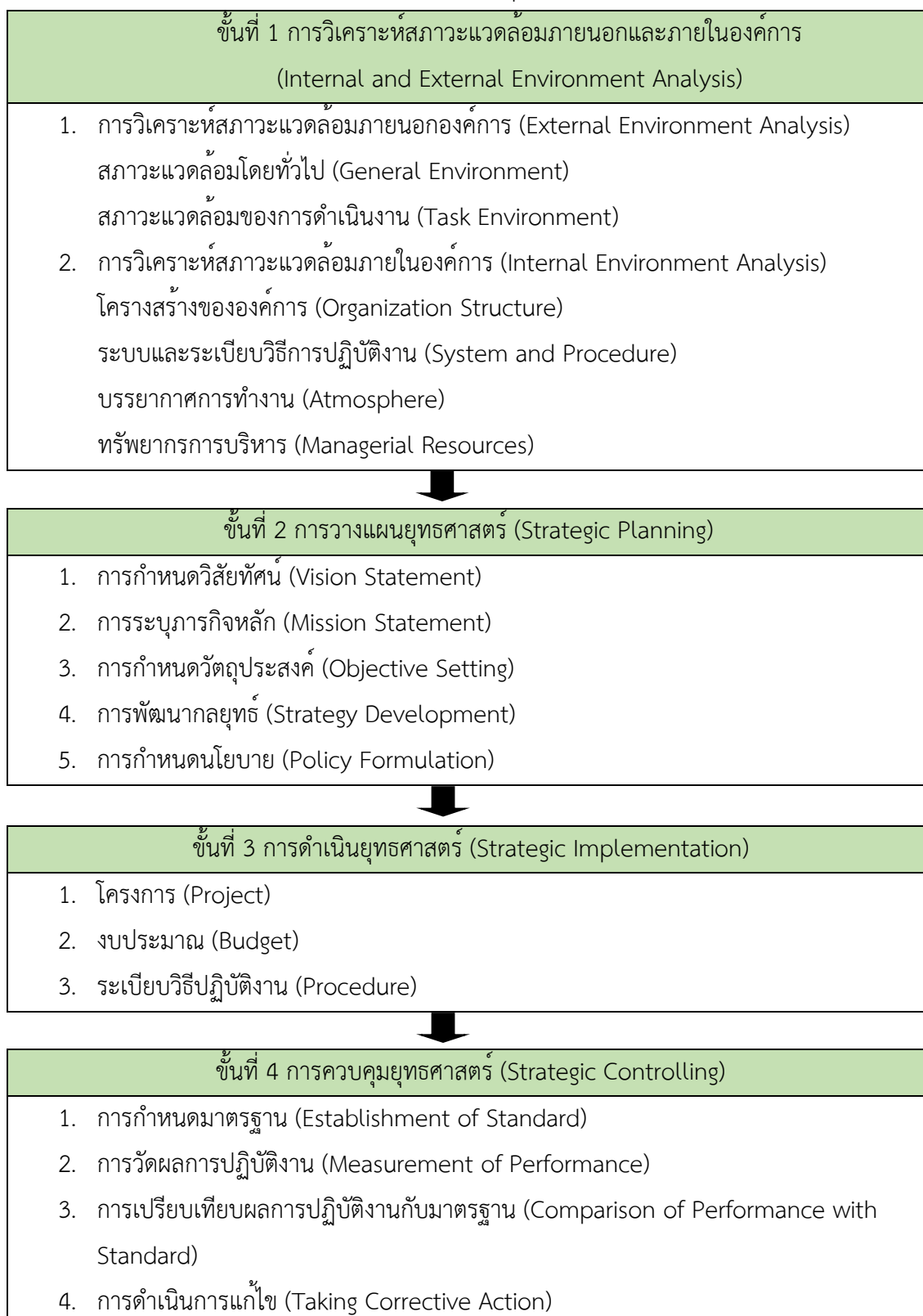
1. การกำหนดโครงสร้างการบริหารเพื่อปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์และเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นวิธีทางใหม่ ๆ ในการดำเนินธุรกิจของหน่วยงาน แผนยุทธศาสตร์เป็นเพียงพิมพ์เขียวหรือแผนที่จัดทำขึ้นไว้เป็นแนวทางเท่านั้น ขั้นตอนที่สองของการบริหารก็คือ การปฏิบัติตามแผนและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามหลักการที่ปรากฏอยู่ในแผนยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ

2. การกำหนดแผนยุทธศาสตร์และจัดโครงสร้างเพื่อบริหารการเปลี่ยนแปลงในองค์กรเป็นกิจกรรมที่ยากที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง เพราะพฤติกรรมอันหลากหลายและแตกต่างกันของสังคมในองค์กร ที่เรามักจะเรียกว่า “วัฒนธรรมองค์กร” ซึ่งลองสำรวจดูมุมมองของลูกค้ว่าเขามองภาพรวมทั้งหมดภายในองค์กร (หรือแม้แต่ภายในทีมงาน แผนก หรือฝ่าย) ของ

หน่วยงานเป็นอย่างไร มีความต้องการหรือสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ ขึ้นหรือไม่ และจะต้องเผชิญกับบุคคลที่ทำพฤติกรรมซ้ำ ๆ กับในอดีตให้เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไร ถึงแม้ว่าไม่อาจรู้ได้ว่าการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และการบริหารการเปลี่ยนแปลงจะประสบความสำเร็จเพียงใด ภายใต้อายุที่ยาวนาน แต่ผู้นำก็ควรจะต้องตั้งมั่นอุทิศตนเพื่อกำหนดแผนต่อไป

โดยทั่วไปกระบวนการบริหารยุทธศาสตร์จะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (กชพร นานาผล, 2559 : 5) ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการบริหารยุทธศาสตร์มีความสัมพันธ์กัน ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2.2 ดังนี้

ขั้นตอนการบริหารยุทธศาสตร์

ภาพประกอบที่ 2.2 กระบวนการบริหารยุทธศาสตร์

ที่มา : แก้วเวียง นานาผล (2556), อ้างอิงจาก กชพร นานาผล (2559 : 5)

จากที่นำเสนอภาพประกอบที่ 2.2 ทำให้ทราบว่า การบริหารบริหารยุทธศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงขอบเขตของงานในขั้นตอนการดำเนินตามแผนยุทธศาสตร์ (Strategy Implementation) เท่านั้นแต่จะมีขอบเขตครอบคลุมการบริหารทั้งกระบวนการ โดยผู้บริหารระดับสูงจะมีบทบาทเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารองค์การที่จะนำเอา “แผนยุทธศาสตร์” มาอนุมัติใช้ปฏิบัติ และ จะทำการควบคุม “การดำเนินตามยุทธศาสตร์” ซึ่งผู้บริหารระดับรองอาจมีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จที่ดีที่สุดด้วย แม้ว่าในขั้นตอนการดำเนินตามแผนยุทธศาสตร์ จะครอบคลุมถึงเรื่องการจัดโครงสร้างองค์การและปฏิบัติ (คือการจัดการคน การสั่งการ และการควบคุม) แต่โอกาสจะทำได้สำเร็จผล หรือผ่านพ้นความเสี่ยงอันเกิดจากการผิดพลาดล้มเหลวไม่ว่าจะโดยเหตุจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อแผนยุทธศาสตร์ ไม่ให้เป็นไปตามที่กำหนด หรือโดยสาเหตุจากภายในองค์การที่เกิดปัญหาในระบบงานและคนผู้ปฏิบัติงานก็ตาม ขึ้นอยู่กับการกำกับดูแลการปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ของผู้บริหารระดับต่าง ๆ ให้เกิดผลเท่ากัน ดังนั้นการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์จึงถูกกำกับควบคุมดูแลตลอดเวลา โดยผู้บริหารระดับสูงสุด ในกระบวนการบริหารยุทธศาสตร์ ดังกล่าวนี้อเอง

สำหรับกลไกที่ใช้ควบคุม “การดำเนินตามยุทธศาสตร์” ตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารองค์การที่นอกจากการพิจารณาวินิจฉัยและตัดสินใจ อนุมัติแผนยุทธศาสตร์เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติแล้ว ผู้บริหารยังเป็นผู้กำกับให้การดำเนินตามยุทธศาสตร์เพื่อให้องค์การก้าวไปข้างหน้าด้วยการบริหารทางยุทธศาสตร์ครบทุกด้าน ดังนั้นการประเมินยุทธศาสตร์และการเป็นผู้ควบคุมการใช้ยุทธศาสตร์ในทางปฏิบัติ จึงเป็นขอบเขตความรับผิดชอบของผู้บริหารในการบริหารยุทธศาสตร์ในองค์การที่จะให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด

โดยสรุป ขอบเขตและเนื้อหาของการบริหารยุทธศาสตร์จึงอาจกล่าวได้ว่าครอบคลุมกระบวนการบริหารทั้งหมดรวมถึงการวางแผนยุทธศาสตร์ด้วย กล่าวคือการบริหารยุทธศาสตร์จะเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารขององค์การโดยตรง ที่จะต้องรับผิดชอบทั้งในขั้นการคิดและวิเคราะห์ขั้นการปฏิบัติไปจนถึงผลแห่งการก้าวหน้าและเติบโตของชีวิตองค์การ แต่การวางแผนยุทธศาสตร์นั้นจะเป็นความรับผิดชอบของทีมงานวางแผน หรืออาจรวมทั้งผู้บริหารด้วย

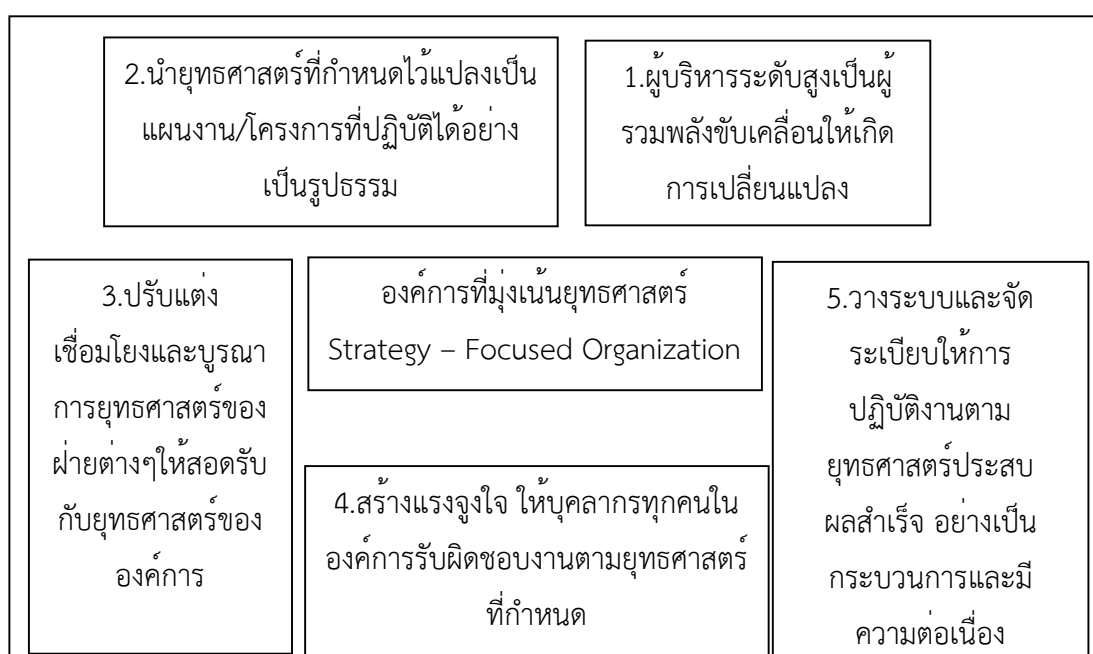
กขพร นำนานผล (2559 : 6) การบริหารยุทธศาสตร์ระดับองค์การ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีกระบวนการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) โดยเริ่มจากขั้นตอน ดังนี้

1. การคิดโดยเริ่มต้นที่เป้าหมายเสมอ (Start from the end)
2. สำนวณสภาพปัจจุบันขององค์การหรือที่เรียกว่าวินิจฉัยองค์การ (Organization Diagnosis TOWS Analysis, PMQA)
3. การวางแผนยุทธศาสตร์ด้วยแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy Map) และการกำหนดตัวชี้วัดระดับองค์การ

กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานระดับองค์การ (Corporate Performance Evaluation) ซึ่งใช้เป็นข้อมูลย้อน (Feedback) ดังแสดงในภาพประกอบที่ ดังนี้

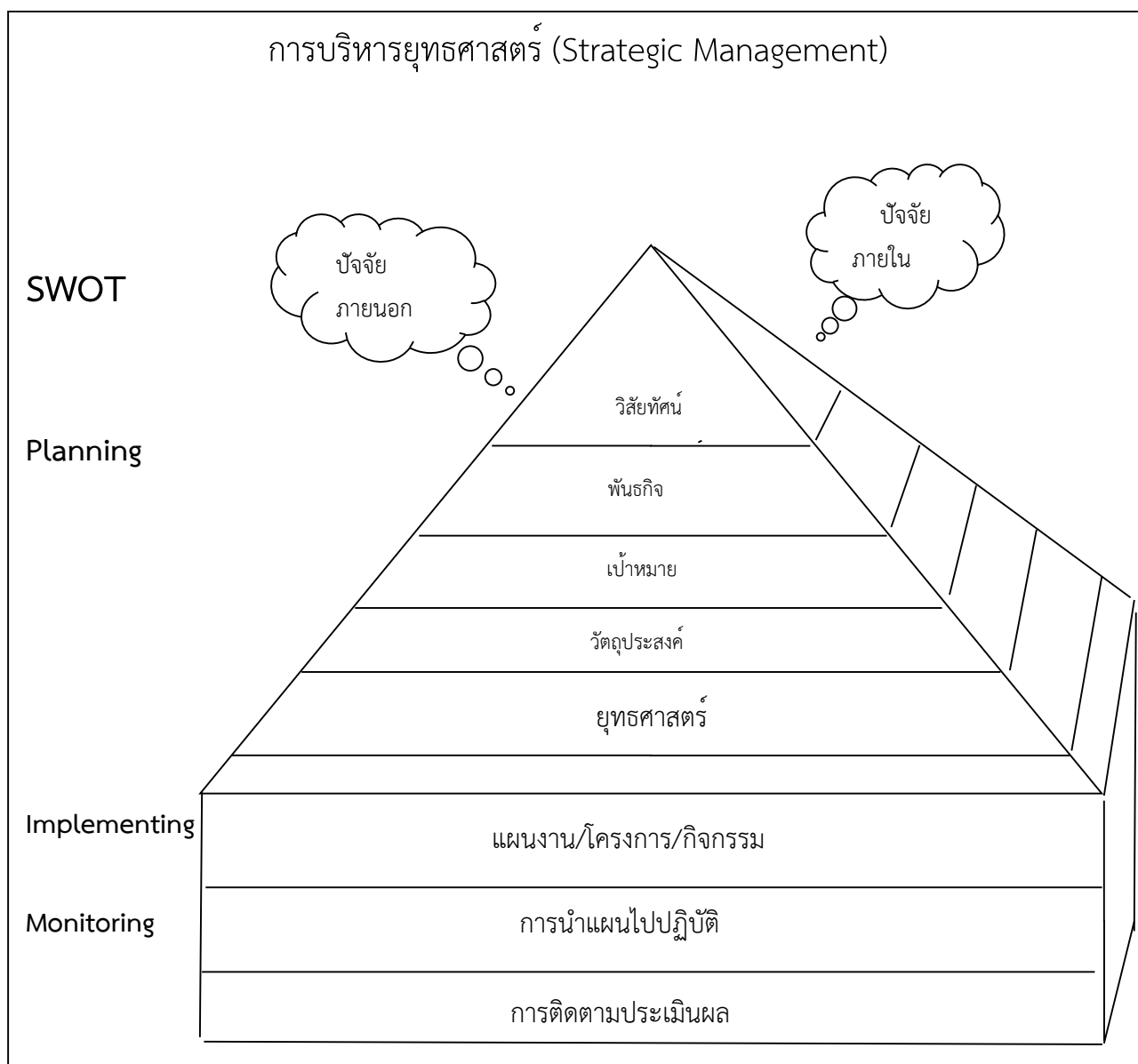
องค์การที่มุ่งเน้นยุทธศาสตร์

กชพร นานาผล (2559 : 19) ได้สรุปองค์การที่มุ่งเน้นยุทธศาสตร์ (Strategy – Focused Organization) จะมี 5 กระบวนการ คือ 1) ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้รวมพลังขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 2) นำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้แปลงเป็นแผนงาน/โครงการที่ปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 3) ปรับแต่งเชื่อมโยงและบูรณาการยุทธศาสตร์ของฝ่ายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ขององค์การ 4) สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทุกคนในองค์การรับผิดชอบงานตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด 5) วางระบบและจัดระเบียบให้การปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์ประสบผลสำเร็จ อย่างเป็นกระบวนการและมีความต่อเนื่อง ซึ่งทั้ง 5 กระบวนการส่งผลต่อการบริหารจัดการในองค์การให้มีประสิทธิผลมากขึ้น ดังภาพประกอบที่ 2.3

ภาพประกอบที่ 2.3 องค์การที่มุ่งเน้นยุทธศาสตร์

ที่มา : ปรับปรุงจาก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานพัฒนาระบบราชการ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) อ้างอิงจาก กชพร นานาผล
(2559 : 19)

ภาพประกอบที่ 2.4 ระบบการบริหารยุทธศาสตร์

ที่มา : ปรับปรุงจาก Kaplan and Norton (2006), (อ้างอิงจาก กชพร นานาผล 2559 : 145)

จากภาพแสดงให้เห็นถึง การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่เชื่อมโยงมาจากผลของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก SWOT ซึ่งจะทำให้ทราบสถานการณ์ Situation และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้ถูกต้องว่า มีจุดแข็งมากกว่าหรือน้อยกว่าจุดอ่อน และมีโอกาสมากกว่าหรือน้อยกว่าอุปสรรค หลังจากนั้นวิเคราะห์คำสำคัญ (Key Word) เพื่อนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ และเชื่อมโยงถึงการสร้างพันธกิจ ที่สอดคล้องกัน รวมทั้งตั้งเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และเขียนยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การเขียนแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ในขั้นตอนเหล่านี้เป็นขั้นตอน

ของการวางแผน (Planning) หลังจากนั้นจึงเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติ (Implementing) และการติดตามประเมินผล (Monitoring) ซึ่งผลจากยุทธศาสตร์จะเชื่อมโยงไปยังการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์

2.3.10 สรุปการสังเคราะห์กลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษานโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีจุดเน้น คือ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยได้เชื่อมโยง สังเคราะห์และสรุปสาระสำคัญเพื่อกำหนดกลยุทธ์และเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา ดังนี้

ตารางที่ 2.1 สรุปการเชื่อมโยง สังเคราะห์ และสรุปสาระสำคัญจากนโยบายการบริหารจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐานเพื่อกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

นโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน					การสังเคราะห์ ข้อมูล
ยุทธศาสตร์ ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580)	แผนพัฒนา การศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)	นโยบาย สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561	มาตรฐาน การศึกษา ระดับ การศึกษาขั้น พื้นฐาน ฉบับ ลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561	การปฏิรูป การศึกษาใน ศตวรรษที่ 21	กลยุทธ์การ พัฒนา ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ของนักเรียน
ด้านการสร้าง ความสามารถ ในการแข่งขัน	พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียน การสอน การวัดและ ประเมินผล	พัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน และ ส่งเสริมการจัด การศึกษาเพื่อ สร้างขีด ความสามารถใน การแข่งขัน	1.ดำเนินงาน พัฒนาวิชาการ ที่เน้นคุณภาพ ผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตร สถานศึกษา และทุก กลุ่มเป้าหมาย	ระบบสนับสนุน การเรียนรู้สำหรับ ศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ระบบ มาตรฐานการ เรียนรู้ ระบบการ ประเมิน ระบบ หลักสูตรและการ สอน ระบบการ พัฒนาวิชาชีพ ระบบ สภาพแวดล้อม ทางการเรียนรู้	การพัฒนา คุณภาพ วิชาการ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน					การสังเคราะห์ ข้อมูล
ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561 - 2580)	แผนพัฒนา การศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564)	นโยบาย สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561	มาตรฐาน การศึกษาระดับ การศึกษาขั้น พื้นฐาน ฉบับลง วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561	การปฏิรูป การศึกษาใน ศตวรรษที่ 21	กลยุทธ์การ พัฒนา ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ของนักเรียน
			2. จัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการ การคิดและ ปฏิบัติจริง และ สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ใน ชีวิตได้		
			3. ตรวจสอบ และประเมิน ผู้เรียนอย่างเป็น ระบบ และนำ ผลมาพัฒนา ผู้เรียน		
			4. มีการบริหาร จัดการ ชั้นเรียนเชิงบวก		
ด้านการพัฒนา และเสริมสร้าง ศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์	ผลิตและพัฒนา กำลังคน รวมทั้ง งานวิจัยที่ สอดคล้องกับ ความต้องการของ การพัฒนา ประเทศ		1. มีความ สามารถ ในการ อ่าน การเขียน การสื่อสารและ การคิดคำนวณ	1. ทักษะการรู้ สาระเนื้อหาด้าน พื้นฐานการเรียนรู้ สาระวิชาหลัก ได้แก่ ทักษะการ อ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) และ ทักษะการคำนวณ (Arithmetic)	การพัฒนา คุณภาพผู้เรียน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน					การสังเคราะห์ข้อมูล
ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580)	แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561	การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21	กลยุทธ์การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
			2. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา	2. ทักษะการรู้สาระเนื้อหาด้านความรู้เชิงบูรณาการสำหรับศตวรรษที่ 21	
			3. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา	3. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและความร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม	
			4. มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ	4. ทักษะชีวิตและงานอาชีพ	
			5. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	5. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ได้แก่ การรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ การรู้ทันเทคโนโลยี	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน					การสังเคราะห์ ข้อมูล
ยุทธศาสตร์ ชาติ (พ.ศ.2561 - 2580)	แผนพัฒนา การศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 -2564)	นโยบาย สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561	มาตรฐาน การศึกษาระดับ การศึกษาขั้น พื้นฐาน ฉบับ ลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561	การปฏิรูป การศึกษาใน ศตวรรษที่ 21	กลยุทธ์การ พัฒนา ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ของนักเรียน
			6. คุณลักษณะที่ พึงประสงค์ของ ผู้เรียน	6. คุณลักษณะ ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ คุณลักษณะด้าน การทำงาน ด้าน การเรียนรู้ และ ด้านศีลธรรม	
	ผลิต พัฒนาครู คณาจารย์และ บุคลากรทางการ ศึกษา	ส่งเสริม สนับสนุนการ พัฒนาครูและ บุคลากร ทางการศึกษา	พัฒนาครูและ บุคลากรให้มี ความเชี่ยวชาญ ทางวิชาชีพ		การพัฒนาครู และบุคลากร ทางการศึกษา
	ส่งเสริมและพัฒนา ระบบเทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อการศึกษา		1. ใช้สื่อ เทคโนโลยี สารสนเทศ และ แหล่งเรียนรู้ที่ เอื้อต่อการ เรียนรู้ 2. จัดระบบ เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อ สนับสนุนการ บริหารจัดการ และการจัดการ เรียนรู้		การพัฒนาสื่อ และแหล่ง เรียนรู้

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน					การสังเคราะห์ ข้อมูล
ยุทธศาสตร์ ชาติ (พ.ศ.2561 - 2580)	แผนพัฒนา การศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	นโยบาย สำนักงาน คณะกรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561	มาตรฐาน การศึกษาระดับ การศึกษาขั้น พื้นฐาน ฉบับลง วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561	การปฏิรูป การศึกษาใน ศตวรรษที่ 21	กลยุทธ์การ พัฒนา ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ของนักเรียน
ด้านการสร้าง การเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่ เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม		จัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตที่ เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม	จัดสภาพ แวดล้อมทาง กายภาพและ สังคมที่เอื้อต่อ การจัดการ เรียนรู้อย่างมี คุณภาพ		
	พัฒนาระบบการ บริหารจัดการและ ส่งเสริมให้ทุกภาค ส่วนมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษา	พัฒนาระบบ บริหารจัดการ และส่งเสริมการ มีส่วนร่วมใน การจัด การศึกษา	มีการ แลกเปลี่ยน เรียนรู้และให้ ข้อมูลสะท้อน กลับเพื่อพัฒนา และปรับปรุง การจัดการเรียนรู้		การสร้างการมี ส่วนร่วมกับ ชุมชนในการ จัดการศึกษา

จากตารางที่ 2.1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์นโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา ซึ่งสรุปเป็นกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพวิชาการ 2) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 5) การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา

2.6 การบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการสังเคราะห์ได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การพัฒนาคุณภาพวิชาการ เป็นการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระบบการวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย 2 กระบวนการ ได้แก่

- 1) การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ด้านที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะความรู้เชิงบูรณาการสำหรับศตวรรษที่ 21 มีทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน มีทักษะการอ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) และทักษะการคำนวณ (Arithmetic) และมีสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีความรู้ความสามารถที่จำเป็นต่อการเรียนและการประกอบอาชีพในอนาคต มีทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ทักษะการทำงานเป็นทีมหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมกับผู้อื่น และเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และการมีคุณธรรมจริยธรรมเหมาะสมตามช่วงวัย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และคุณลักษณะ ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 7 กระบวนการ ได้แก่

- 1) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย
- 3) การพัฒนาห้องสมุดมีชีวิตเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยรักการอ่าน
- 4) การขับเคลื่อนกระบวนการคิดสู่ห้องเรียน
- 5) การลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้
- 6) การแข่งขันทักษะวิชาการ
- 7) การสอนเสริมพิเศษ

ในการใช้กิจกรรมเหล่านี้จะสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาได้ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามหลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของนักเรียน ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาฯ และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

2. พฤติกรรมด้านความสนใจและความรับผิดชอบในการเรียน เป็นผลการปฏิบัติของนักเรียนที่แสดงออกถึงความสนใจและความรับผิดชอบในการเรียนโดยการมาโรงเรียนเป็นประจำมีความกระตือรือร้นในการเรียน ตั้งใจทำกิจกรรมแม้ไม่มีครูอยู่ด้วย ซักถามครูเมื่อมีปัญหา ร่วมกันอภิปรายผล

ร่วมแก้ปัญหา ให้ความร่วมมือในการเรียนและการทำกิจกรรม ทำงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีความพึงพอใจและสนุกสนานในการเรียน วัดจากเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติงานกลุ่มของนักเรียน หมายถึง ผลการปฏิบัติของนักเรียนที่แสดงออกในการปฏิบัติงานกลุ่มโดยการตั้งใจทำงาน มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานกลุ่มแบ่งหน้าที่กันอย่างเหมาะสม ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และมีความกระตือรือร้นในการทำงานให้มีความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือแก้ปัญหาในการทำงานกลุ่ม แสดงความคิดเห็นในการทำงานกลุ่ม และมีน้ำใจช่วยเหลือกัน

ด้านที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีคุณภาพในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้วิชาชีพครู การทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อการเรียนรู้และแก้ปัญหาผู้เรียน และเสริมสร้างระบบแรงจูงใจ ประกอบด้วย 3 กระบวนการ ได้แก่

- 1) การเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 2) การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)
- 3) การทำวิจัยในชั้นเรียน

ด้านที่ 4 การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ เป็นการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน จัดหาสื่อเทคโนโลยี สารสนเทศให้นักเรียนใช้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ จัดห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ได้แก่ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจอย่างเต็มศักยภาพซึ่งประกอบด้วย 3 กระบวนการ ได้แก่

- 1) การจัดหาสื่อและนวัตกรรมการศึกษา
- 2) การจัดสภาพแวดล้อมและบริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 3) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในโรงเรียน

ด้านที่ 5 การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าโรงเรียน และผู้นำชุมชน การประชุมผู้ปกครอง จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองร่วมดูแลนักเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียน การมอบหมายให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และเชิญชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 3 กระบวนการ ได้แก่

- 1) การพัฒนาสถานศึกษามีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา
- 3) การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

สรุปได้ว่า

1. องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาคุณภาพวิชาการ ประกอบด้วย

การพัฒนาคุณภาพวิชาการ เป็นการพัฒนาหลักสูตรการสอนและหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระบบการวัดและประเมินผลและการบริหารจัดการชั้นเรียน

2. องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีทักษะการอ่าน (Reading) ทักษะการเขียน (Writing) และทักษะการคำนวณ (Arithmetic) ทักษะความรู้เชิงบูรณาการสำหรับศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิด ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความหมาย การแก้ปัญหา ทักษะชีวิตและงานอาชีพ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และคุณลักษณะอันพึงประสงค์และคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21

3. องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูพัฒนา องค์ความรู้วิชาชีพครู และเสริมสร้างระบบแรงจูงใจ

4. องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย

การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ ดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน จัดหาสื่อเทคโนโลยี สารสนเทศให้นักเรียนใช้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ จัดห้องปฏิบัติการต่าง ๆ คือ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจอย่างเต็มศักยภาพ สำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

5. องค์ประกอบที่ 5 การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย

การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าโรงเรียนและผู้นำชุมชน การประชุมผู้ปกครอง จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองร่วมดูแลนักเรียน การเยี่ยมบ้านนักเรียน การมอบหมายให้ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และเชิญชุมชนเข้ามาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

สรุปได้ว่า จากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่การบริหารจัดการในสถานศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ การพัฒนาคุณภาพวิชาการ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา

2.7 แนวคิดการพัฒนารูปแบบ

รูปแบบ (Model) เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย รูปแบบมีลักษณะเช่นเดียวกับสมมติฐานที่บุคคลอาจสร้างขึ้น จากความคิด ประสบการณ์ การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ มีนักการศึกษา หลายคนได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนาแบบไว้ดังนี้

2.7.1 ความหมายของรูปแบบ

กษมา ชนะวงศ์ (2564 : 60) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง ทฤษฎีหรือกรอบความคิดที่เป็นตัวแทนของความเป็นจริงที่ทำให้การอธิบายปรากฏการณ์เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยสะท้อนถึงความสัมพันธ์กันของชุดหรือตัวแปรที่อาจอยู่ในรูปของแผนภูมิ ทฤษฎีหรือเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ

ชิตพันธ์ ตันติมังกร (2564 : 84) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบหมายถึงเครื่องมือแนวทางหรือแบบจำลองที่เชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อหาคำตอบให้ตนเองและคนอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น หรือเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

ยุทธนา แยกคาย (2564 : 37) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวแทนของโครงสร้างทางความคิดหรือองค์ประกอบ และแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้เข้าใจง่าย และมองเห็นเป็นรูปธรรม

ศฤงคาร ใจปันทา (2563 : 131) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นหรือย่อส่วนลงมาจากแบบจริงหรือแนวคิดของผู้สร้าง เพื่อแสดงให้เห็นภาพหรือแนวคิดให้เข้าใจง่ายขึ้น อาจเขียนออกมาเป็นสูตรคณิตศาสตร์ หรือบรรยายเป็นภาพก็ได้ เพื่อให้เห็นองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจเป็นแนวคิดที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้

ธีรณัฐ จันทร์กองแก้ว (2562 : 20) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบเป็นแนวคิดหรือวิธีการที่เป็นนามธรรมที่บุคคลได้ถ่ายทอดออกมาเป็นรูปแบบโครงสร้างของการทำงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอนรูปแบบการบริหารรูปแบบการประเมิน โดยรูปแบบที่สร้างขึ้นจะมีความสัมพันธ์มากกว่า หนึ่งมิติและหลายตัวแปรและมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว (2562 : 122) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า สิ่งที่แสดงออกมาเพื่อสื่อให้บุคคลเข้าใจ เช่น ภาพจำลอง แผนผัง ไดอะแกรม เป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

จันทิมา บุญอนันต์วงศ์ (2561 : 12) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบ หมายถึงสิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ต้องการศึกษา โดยอธิบายถึงลำดับขั้นตอนให้เข้าใจง่ายขึ้น

ณัฐพิมล ธรรมสร้างกุล และจิตติมา วรณศรี (2561 : 33) ให้ความหมายของรูปแบบว่าเป็น สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเอง เพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบโดยใช้สื่อที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายและถูกต้อง รวมทั้งสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับ ปραกฏการณ์จริงได้ เพื่อช่วยให้ตนเองและคนอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น

วิไลรัตน์ จันธิมา (2561 : 24) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลอง โครงสร้างหรือ ตัวแบบของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปของแผนภาพ สมการ คณิตศาสตร์ แผนภูมิหรือรูปสามมิติ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และใช้เป็น แนวทางในการพัฒนางานอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

จิรวัดน์ นิเจนตร (2560 : 44) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างหรือความสัมพันธ์ เชิงเหตุผลแบบย่อยส่วนของปัจจัยต่างๆ ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ให้เข้าใจง่ายและมองเห็นเป็นรูปธรรม

พัฒนา พรหมณี และคณะ (2560 : 129-130) ได้ให้คำจำกัดความรูปแบบว่า หมายถึง แบบจำลองหรือตัวแบบย่อยส่วนของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผ่านการศึกษาและพัฒนาขึ้น เพื่อแสดงหรือ อธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เป็นสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากหลักปรัชญา ทฤษฎีหลักการ แนวคิดและความเชื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการแสดงโครงสร้างทางความคิดหรือองค์ประกอบ และ ความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบที่สำคัญ เป็นขั้นเป็นตอนสำหรับถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อหรือเครื่องมือเข้าช่วยเพื่อทำให้เกิดความรู้ เข้าใจได้ง่าย และกระชับ ถูกต้อง สามารถวัด ตรวจสอบและเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจได้

รัชต์ ไตรมาลัย (2560 : 18) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบหมายถึง ชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มี ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบในการบริหารจัดการ

วัชรศักดิ์ สงค์ปาน (2558 : 35) ให้ความหมายของรูปแบบว่าภาพย่อยส่วนของทฤษฎีหรือ แนวคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สิ่งที่เป็นตัวแทนของโครงสร้างทางความคิดหรือองค์ประกอบและความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทาง ในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

จากความหมายของรูปแบบดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง การถ่ายทอด ความคิดออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำอธิบายหรือแผนผังหรือแผนภาพที่แสดงถึงกรอบ ความคิดด้านหลักการ วิธีการ การดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและสามารถยึดถือ เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

2.7.2 ลักษณะของรูปแบบ

ศฤงคาร ใจปันทา (2563 : 133) ได้สรุปถึงลักษณะของรูปแบบที่ดีแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง สามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกต อีกทั้งเป็นการชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผล ทำให้เกิดมโนทัศน์ใหม่ในการจัดการศึกษา ซึ่งทั้ง องค์ประกอบของรูปแบบ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดีจะเป็นฐานสำคัญในการพัฒนารูปแบบในลำดับต่อไป

ธีรนุช จันทร์กองแก้ว (2562 : 23) ได้สรุปไว้ว่า ลักษณะของรูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

- 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ
- 2) รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก
- 3) รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน
- 4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอดใหม่ (Concept) และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา และ
- 5) รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ

ทิตินา แคมณี (2557 : 221-222) ได้สรุปไว้ว่า ลักษณะของรูปแบบจำเป็นต้องมี องค์ประกอบสำคัญ ๆ ดังนี้

- 1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือเป็นหลักการของรูปแบบการสอนนั้น ๆ
- 2) มีการบรรยายหรืออธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ
- 3) มีการจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ และ
- 4) มีการอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556 : 26) ได้สรุปถึงลักษณะสำคัญของรูปแบบมี 4 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นการถ่ายทอดในลักษณะของการเลียนแบบ หรือถ่ายแบบจากความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์ใด ๆ ออกมาเป็นโครงสร้างที่มีระบบระเบียบ และง่ายต่อการรับรู้ของบุคคลอื่น
- 2) ลักษณะของรูปแบบไม่ใช่การบรรยาย หรือการพรรณนาอย่างยืดเยื้อ แต่เป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และหลักการของระบบ
- 3) ตัวรูปแบบเน้นเฉพาะส่วนสำคัญเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้นำเสนอรูปแบบกับผู้รับรู้รูปแบบนั้น ๆ และ
- 4) ภาพลักษณ์ของรูปแบบมุ่งการสื่อสารให้กระชับ รับรู้ภาพรวมของความหมาย มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ ได้โดยการนำเสนอเพียงครั้งเดียว

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจออกมาเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจนสอดคล้อง

กับหลักการที่ยึดถือ ง่ายต่อการรับรู้ของผู้อื่น โดยโครงสร้างของรูปแบบต้องมีความสัมพันธ์กัน นำไปสู่การทํานายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อมีการทดสอบรูปแบบ มีการอธิบายรูปแบบ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้นำเสนอรูปแบบกับผู้รับรู้รูปแบบนั้น ๆ

2.7.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

การพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปมีองค์ประกอบรวมที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้

พล เหลืองรังษี (2564 : 16) ได้สรุปไว้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบที่มีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ หลักการวัตถุประสงค์กระบวนการผลิต และเงื่อนไขการใช้รูปแบบ ทั้งนี้ แต่ละรูปแบบจะมีลักษณะองค์ประกอบที่แตกต่างกันขึ้นกับการศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการออกแบบรูปแบบนั้น ๆ

สุจิตรา อร่ามพงษ์พันธ์ และคณะ (2564 : 94) ได้สรุปไว้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญคือมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างสามารถทํานายผลได้ สามารถขยายความผลทํานายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนั้น ผู้วิจัยต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ ต้องนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้าง และข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุป เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัย มีการทดสอบ และปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง และมีการประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง

ศฤงคาร ใจปันหา (2563 : 132) ได้สรุปไว้ว่า ในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบโดยทั่วไป มีองค์ประกอบรวมที่สำคัญ ซึ่งการพัฒนารูปแบบควรคำนึงถึง ได้แก่ หลักการของรูปแบบเป็นส่วนที่กล่าวถึงความเชื่อ และแนวคิดทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบ หลักการของรูปแบบจะเป็นตัวชี้นำการกำหนดจุดประสงค์ของเนื้อหา การจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบวัตถุประสงค์ของรูปแบบเป็นส่วนที่ระบุถึงความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้น

วศินี รุ่งเรือง (2562 : 211) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบมี 6 องค์ประกอบได้แก่ ความเป็นมา หลักการวัตถุประสงค์ การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล และปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ

ชิรวัดน์ นิจนตร (2560 : 71-102) ได้กำหนดรูปแบบต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 6 ประการคือวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของรูปแบบ ตัวแปรหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องระบบหรือโครงสร้างกลไก หรือกระบวนการทำงาน ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีที่ใช้ในรูปแบบ และบริบทหรือสภาพแวดล้อมของรูปแบบ

อนุศิษฐ์ ศุขโรจน์ (2559 : 59) ได้นำเสนอไว้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบที่ดีจะต้องมีความสัมพันธ์ อย่างมีโครงสร้าง สามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกต อีกทั้งเป็นการชี้ให้เห็นกลไก

เชิงเหตุผล ทำให้เกิดมโนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบ คุณลักษณะของรูปแบบที่ดีจะเป็นฐานสำคัญในการพัฒนารูปแบบในลำดับต่อไป

วัชรศักดิ์ สงค์ปาน (2558 : 37) ได้สรุปไว้ว่า รูปแบบควรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบงานและกลไก และ 4) เงื่อนไขการนำไปใช้

ทิตินา แคมมณี (2553 : 16-18) ได้สรุปไว้ว่า องค์ประกอบสำคัญที่รูปแบบการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องมี 4 ข้อ ได้แก่ 1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิดหรือความเชื่อที่เป็นพื้นฐาน หรือเป็นหลักการของรูปแบบการสอนนั้น 2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3) มีการจัดระบบ คือมีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบหรือกระบวนการนั้น ๆ และ 4) มีการอธิบาย หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ อันจะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบมีองค์ประกอบตามที่กำหนดขึ้นนั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือตัวแปรของสิ่งที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งจะออกแบบรูปแบบและกำหนดรูปแบบตามทฤษฎีและหลักพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบ

2.7.4 การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบ

การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้รูปแบบที่ดีและมีประสิทธิภาพ

ศฤงคาร ใจปันทา (2563 : 135) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนารูปแบบและประเมินผลรูปแบบที่เป็นหลักใหญ่ ๆ คือขั้นตอนการสำรวจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การออกแบบ และการตรวจสอบ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีงานทำของนักเรียน ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยการศึกษา สำรวจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างรูปแบบ และการตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งในการตรวจสอบรูปแบบนั้นเป็นขั้นตอนที่จะทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมานั้นมีความถูกต้องสมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

นรารักษ์ ประดุจพรม (2562 : 126) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบหมายถึง กระบวนการสร้างรูปแบบโดยการศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์เชื่อมโยงกับเรื่องนั้น ๆ อย่างมีหลักการ การพัฒนารูปแบบที่มีคุณภาพต้องมีความเข้าใจถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาวิจัยอย่างชัดเจน การประเมินตรวจสอบคุณภาพรูปแบบก็เป็นสิ่งสำคัญโดยอาจประเมินด้วยวิธีการทางสถิติ หรือโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้รูปแบบที่ได้จากการศึกษาเกิดประโยชน์หรือองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป

วิลเลียม จันธิมา (2561 : 24) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาและการประเมินรูปแบบ ครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นประโยชน์ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

พัฒนา พรหมณี และคณะ (2560 : 128) ได้กล่าวว่า การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบมี ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐาน เพื่อการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน หรือปัญหาจากเอกสารผลการวิจัย หรือการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) กำหนดหลักการเป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ 3) กำหนดแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วยรายละเอียดของวิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ 4) การประเมินรูปแบบ เป็นการประเมินเพื่อทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปแล้วจะดำเนินการดังนี้ ประเมินความเป็นได้ในเชิงทฤษฎี เป็นการประเมินความสอดคล้องภายในระหว่าง องค์ประกอบต่างๆโดยผู้เชี่ยวชาญ และประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง และ 5) การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบ เมื่อพบข้อบกพร่องแล้ว ผู้สร้างและพัฒนาต้องนำมาปรับปรุงให้รูปแบบสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เยาวเรศ ตระกูลวีรยุทธ์ (2558 : 407) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาและการประเมินผลรูปแบบ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การพัฒนารูปแบบ 3) การทดสอบรูปแบบ และ 4) การปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบ

วิชาญ ใจเถิง (2557 : 22) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาและการประเมินรูปแบบหมายถึง กระบวนการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 1) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การกำหนดหลักการหรือองค์ประกอบของรูปแบบ 3) การร่างรูปแบบ 4) การตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ หรือการทดลองใช้รูปแบบ ในการพัฒนารูปแบบจะไม่มีข้อกำหนดตายตัว แต่โดยทั่วไป การพัฒนารูปแบบจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะพัฒนารูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงกำหนดหลักการ และองค์ประกอบของรูปแบบที่จะพัฒนา และสร้างรูปแบบขึ้น จากนั้นนำรูปแบบไปตรวจสอบหาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ หรือทดลองใช้ต่อไป

รัตนะ บัวสนธ์ (2552 : 161) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบไว้ว่า หลังจากการยกร่างรูปแบบการบริหาร (งานใดงานหนึ่ง) แล้วก็จะเป็นการนำรูปแบบบริหารที่จัดทำขึ้นไปประเมินหรือตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารดังกล่าว เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหาร โดยประเมินว่ารูปแบบที่จัดทำขึ้น องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน หรือเป็นเหตุผลเป็นผลเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน หรือไม่ ซึ่งกระทำได้โดยการใช้ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ซึ่งอาจใช้วิธีการสร้างเป็นแบบประเมินรูปแบบการบริหารให้ผู้เชี่ยวชาญทำแบบประเมินหรือใช้วิธีการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้วิจารณ์หรือข้อเสนอแนะตามประเด็นต่าง ๆ ของรูปแบบการบริหารนั้น ๆ ผลที่ได้จากการประเมินความสอดคล้องและ

ความเหมาะสมของรูปแบบ ผู้วิจัยก็นำไปปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาตามภารกิจดังกล่าว
นั้นต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาและประเมินผลรูปแบบดังกล่าวข้างต้น คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ คือ การศึกษาค้นคว้าแนวความคิด
รูปแบบ เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร
เชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนทดลองใช้รูปแบบ เป็นการนำรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสม
แล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการประเมินรูปแบบ เป็นการประเมินผลตามเป้าหมายที่กำหนดและ
ประเมินผลความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.8 บริบทของโรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

2.8.1 ประวัติความเป็นมา

โรงเรียนบ้านโนนศิลา (2564 : 2-9) เปิดทำการสอนครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.
2499 โดยอาศัยศาลาวัดบ้านโนนศิลาเป็นสถานที่เรียน โดยอาศัยความร่วมมือของราษฎรบ้านโนนศิลา
ร่วมกัน ผู้เป็นหัวหน้าคือ นายเหล็ง สุมาลัย กำนันตำบลกลุ่เหล็ก ผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่คนแรกคือ
นายเปลี่ยน พุทไธวัฒน์ ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นนายไชยวัฒน์ พุทไธวัฒน์ ครูที่ร่วมทำการสอนคือ
นายสนั่น อุ่นโธสง ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2499 ซึ่งเป็นวันทำพิธีเปิดเรียนนั้น ได้รับความร่วมมือจาก
นายบุญธรรม ศรีตะวัน และนางสาวสมพงษ์ สุมาลัย ครูโรงเรียนวัดบ้านกลุ่เหล็ก เป็นอย่างดี

โรงเรียนดำเนินการอยู่ได้ โดยอาศัยงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ การเรียน
การสอนของโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันโรงเรียน
เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และวันที่ 12 เมษายน 2506 ราษฎรใน
หมู่บ้านโนนศิลา พร้อมด้วยคณะครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล ได้ร่วมมือกันสร้างอาคาร
เรียนเอกเทศถาวรขึ้น ตามแบบ ป.1 ซ. ขนาด 9/27 เมตร จำนวน 3 ห้องเรียน การก่อสร้างครั้งนี้ไม่ได้
อาศัยงบประมาณของทางราชการแต่อย่างใด โรงเรียนได้เชิญ นายวุฒินันท์ พงศ์อารยะ นายอำเภอเมือง
บุรีรัมย์ นายเสถียร ภัทรมูล ศึกษาธิการอำเภอเมืองบุรีรัมย์มาร่วมพิธีด้วย นอกจากนี้ วันที่ 17 มิถุนายน
2507 โรงเรียนได้ทำพิธีเปิดป้ายอาคารเรียนหลังใหม่ โดยมีนายวุฒินันท์ พงศ์อารยะ นายอำเภอเมือง
บุรีรัมย์ ครูใหญ่ในกลุ่มทุกโรงเรียน มาร่วมเป็นเกียรติในพิธีเปิดป้ายอาคารเรียน ครูใหญ่ คนที่ 2 คือ
นายสุรพล สมสะอาด ครูใหญ่โรงเรียนวัดบ้านกลุ่เหล็ก ซึ่งย้ายสับเปลี่ยนกับนายไชยวัฒน์ พุทไธวัฒน์
เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2515 ปีการศึกษา 2522 ได้เปิดสอนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 ปีงบประมาณ 2523
ได้รับเงินงบประมาณสร้างอาคารเรียนหลังใหม่แทน แบบ ป.1 ฉ. ขนาด 3 ห้องเรียน สร้างเสร็จเมื่อวันที่

1 พฤษภาคม 2524 และต่อมาได้รับงบประมาณ 510,000 บาท ต่อเติมชั้นล่างอีก 3 ห้องเรียน คงเป็นอาคารเรียนแบบ ป.1 ฉ. 6 ห้องเรียน งบประมาณ 2528 ได้รับ งบประมาณ 200,000 บาท สร้างอาคารอเนกประสงค์ แบบ 202/26 สร้างแล้วเสร็จใช้งานได้ เมื่อ วันที่ 25 กันยายน 2528 - 27 พฤศจิกายน 2530 ทางราชการได้สับเปลี่ยนผู้บริหารโรงเรียน โดยย้ายนายจำนงค์ ภาพันธ์ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านกลันทาวิทยา มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโนนศิลาและนายสุรพล สมสะอาด อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโนนศิลา ไปดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านกลันทาวิทยา ตามคำสั่งสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ที่ 791/2530 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2530 และนายจำนงค์ ภาพันธ์ ได้เดินทางมารับตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโนนศิลา เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2530 ปี พ.ศ. 2530 ได้รับงบประมาณสร้างเรือนเพาะชำ แบบ พ.1 ราคา 15,000 บาท ปี พ.ศ. 2531 ได้รับงบประมาณสร้างส้วม แบบ สปช. 601/26 ราคา 40,000 บาท ปี พ.ศ. 2531 ได้รับงบประมาณถึงเก็บน้ำฝน แบบ ฝ.30 จำนวน 6 คอลัมน์ ราคา 35,000 บาท ปี พ.ศ. 2531 เนื่องจากอาคารเรียนแบบ ป.ช.1 ซึ่งสร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2506 ชำรุดทรุดโทรม เพราะสร้างมานานอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ครูและนักเรียนได้ จึงได้ขออนุญาตรื้อถอนอาคารเรียนดังกล่าว พร้อมทั้งได้ของบประมาณสร้างอาคารเรียนทดแทน ต่อมาทางราชการได้อนุญาตให้รื้อถอนอาคารเรียนแบบ ป.ช.1 ได้และได้อนุมัติงบประมาณ 1,500,000 บาท ให้สร้างอาคารเรียนแบบ สปช. 105/29 (2 ชั้น จำนวน 6 ห้องเรียน ทดแทนอาคารเรียนที่รื้อถอน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2534 ได้ทำการรื้อถอนอาคารเรียนแบบ ป.1ช. และนำวัสดุที่ได้จากการรื้อถอน ไปสร้างโรงอาหารขนาด 9/27 เมตร ด้านหลังมีห้องครัว และยกพื้นเวทีไว้เพื่อประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ด้านหน้าทำเป็นห้องสหกรณ์โรงเรียน สิ้นเงินค่าแรงและวัสดุเพิ่มเติม 12,050 บาท วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2534 ผู้รับจ้างได้ลงมือก่อสร้างอาคารเรียนแบบ สปช. 105/29 เป็นสถานที่เรียน เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2534 เช่นกัน งบประมาณ 2542 โรงเรียนได้รับเงินงบประมาณตามโครงการดำเนินงานตามมาตรการเพิ่มการใช้จ่ายภาครัฐ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ จำนวน 181,500 บาท เพื่อต่อเติมอาคารเรียนแบบ สปช. 105/29 จำนวน 2 ห้องเรียน ทางโรงเรียนดำเนินการต่อเติมโดยวิธีสอบราคา ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 ผลการสอบราคาปรากฏว่า หจก.ส.โชคทวีก่อสร้าง เป็นผู้เสนอราคาต่ำสุด คือ 181,360 บาท เมื่อต่อเติมแล้วเสร็จทำให้อาคารเรียนแบบ สปช. 105/29 มีห้องเรียนทั้งสิ้น 8 ห้องเรียน คือ ชั้นล่าง 4 ห้องเรียน และชั้นบน จำนวน 4 ห้องเรียน วันที่ 30 กันยายน 2547 นายจำนงค์ ภาพันธ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนศิลา ได้เกษียณอายุราชการ และแต่งตั้งนายสำเภา ปานะโทย ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนบ้านโนนศิลา เป็นผู้รักษาราชการแทนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนในเขตบริการ 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 บ้านโนนศิลา หมู่ที่ 7 บ้านสำราญราษฎร์ หมู่ที่ 8 บ้านเสม็ดราษฎร์ หมู่ที่ 10 บ้านหนองเครือ หมู่ที่ 16 บ้านโนนสำราญ

2.8.2 จำนวนผู้บริหาร

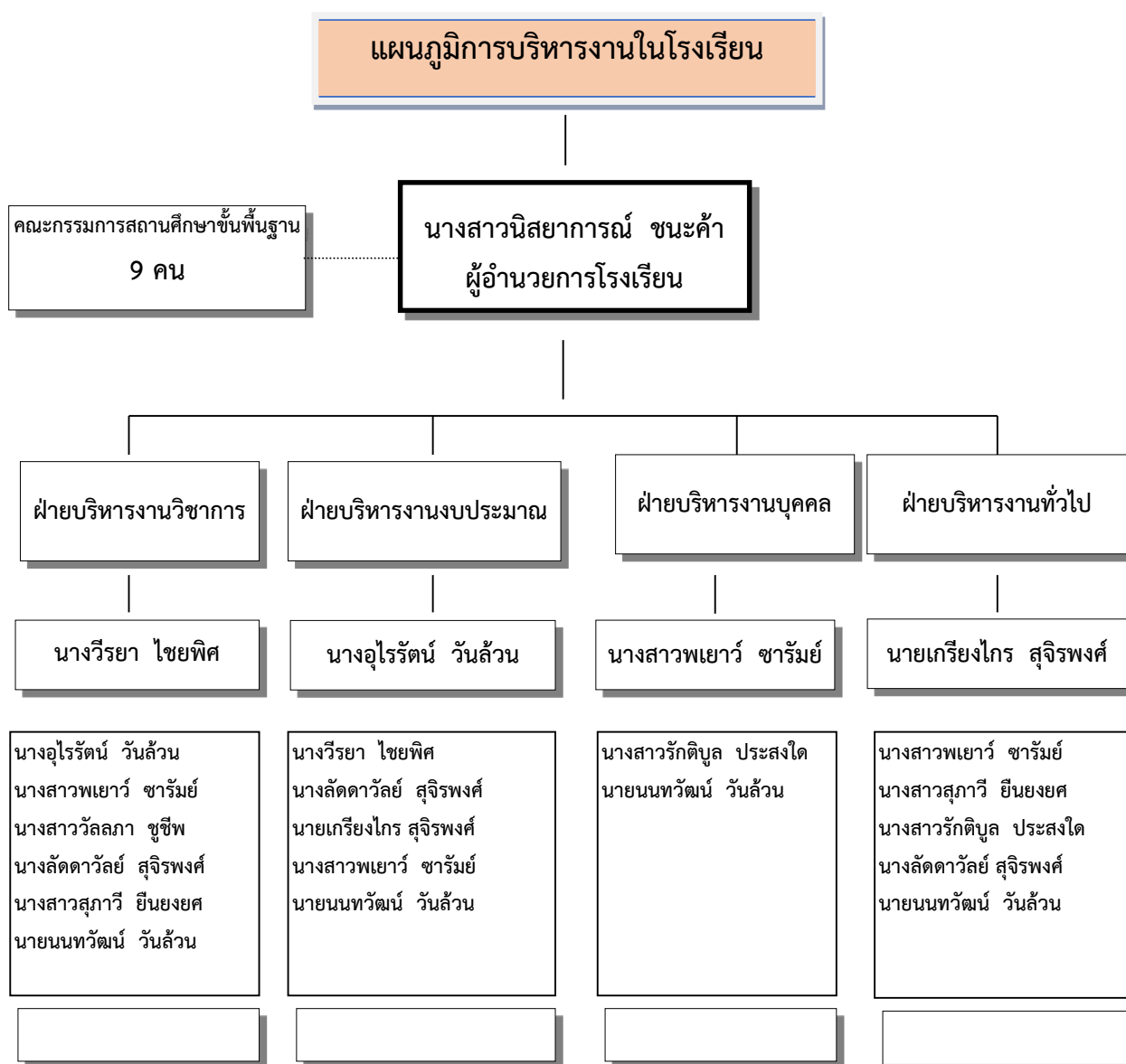
เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2547 ในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านโนนศิลา ตามคำสั่ง สพท.บร.1 ที่ 726/2547 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2547 และเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2547 ได้รับคำสั่ง สพท.บร.1 ที่ 44/2548 ให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโนนศิลาและต่อมา ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนศิลา วันที่ 26 ตุลาคม 2562 นายวิทยา สุทธิ ได้รับคำสั่ง สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ 669/2561 ย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านหนองปรือ อำเภอมืองบุรีรัมย์ สพป.บุรีรัมย์ เขต 1 วันที่ 1 มีนาคม 2562 นางสาวนิสยาการณ์ ชนะคำ ได้รับคำสั่งสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ 147/2562 เปลี่ยน ตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโนนศิลา อำเภอมืองบุรีรัมย์ สพป.บุรีรัมย์ เขต 1 และเดินทางมารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2562 จนถึงปัจจุบัน และจำนวนผู้บริหารของโรงเรียนบ้านโนนศิลา ตั้งแต่ก่อตั้งมาจนถึง ปัจจุบัน จำนวน 5 คน โรงเรียนบ้านโนนศิลาดังอยู่ บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 7 บ้านสำราญราษฎร์ ตำบล ถลุงเหล็ก อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ การคมนาคม เส้นทางระหว่างโรงเรียนกับสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ไปตามถนนสายบุรีรัมย์ พุทไธสง แล้วเลี้ยวขวาเข้าหมู่บ้าน 1 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางระยะทางรวม 17 กิโลเมตร ขนาดและพื้นที่ โรงเรียนมีพื้นที่ทั้งสิ้น 12 ไร่ 3 งาน 48 ตารางวา การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนบ้านโนนศิลาเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 2 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2551 เขตบริการ ของโรงเรียน มี 5 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) หมู่ที่ 3 บ้านโนนศิลา 2) หมู่ที่ 7 บ้านสำราญราษฎร์ 3) หมู่ที่ 8 บ้านเสม็ดราษฎร์ 4) หมู่ที่ 10 บ้านหนองเครือ และ 5) หมู่ที่ 16 บ้านโนนสำราญ

2.8.3 ตราสัญลักษณ์ของโรงเรียน

วิสัยทัศน์โรงเรียนบ้านโนนศิลา จัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ควบคู่คุณธรรม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เคียงคู่ชุมชน มุ่งสู่มาตรฐานสากลและมาตรฐานชาติ คติพจน์ของโรงเรียน ปัญญาธเนน เสย.โย แปลว่า ปัญญาประเสริฐกว่าทรัพย์ คำขวัญประจำโรงเรียน “เรียนดี กีฬาเด่น ทำงานเป็น เน้นระเบียบวินัย” อัตลักษณ์ “ประหยัดและอดออม” เอกลักษณ์ “วิถีพอเพียง” สีประจำโรงเรียน สีเหลือง สีแดง สีเหลือง หมายถึง ความรักความสามัคคี สีแดง หมายถึง พลังของการทำงาน อักษรย่อของโรงเรียน ม.นล. ม.หมายถึง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ นล. หมายถึง โรงเรียนบ้านโนนศิลา ต้นไม้ประจำโรงเรียน คือ ต้นลำตวน

2.8.4 โครงสร้างการบริหารงาน

ภาพประกอบที่ 2.5 แสดงโครงสร้างการบริหารงาน

2.8.5 ภารกิจของสถานศึกษา

โรงเรียนบ้านโนนศิลาตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับและพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 อนุวัติตามกฎหมายกระทรวงและประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 ข้อที่ 4 ซึ่งมีขอบข่ายการบริหาร

สถานศึกษาเป็น 4 ด้านได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป และบทบาทอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) จึงได้กำหนดภารกิจของงานดังนี้

การบริหารงานวิชาการ มีภารกิจงาน 9 ภารกิจ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพการจัดประสบการณ์การศึกษาระดับปฐมวัย 2) การพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ 3) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 4) การวัดและประเมินผล และรายงานผลการจัดการศึกษา 5) การส่งเสริมการเรียนการสอนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง 6) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกระดับทุกประเภท 7) การนิเทศภายใน 8) การแสดงผลงานทางวิชาการและอาลาสถาบัน ปัจจุบันนิเทศและประชุมผู้ปกครอง 9) การส่งเสริมทางวิชาการและตามนโยบายที่เกี่ยวข้อง และการบริหารงานงบประมาณ มีภารกิจงาน 22 ภารกิจ ดังนี้ การบริหารงานการเงิน พัสดุและสินทรัพย์ และที่เกี่ยวข้อง และการบริหารงานบุคคล มีภารกิจงาน 22 ภารกิจ ดังนี้ การวางแผนอัตรากำลัง การจัดสรรอัตรากำลัง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน การลาทุกประเภท การประเมินผลการปฏิบัติงาน การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ การสั่งพักราชการ และการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ การออกจากราชการ การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง และการบริหารงานทั่วไป มีภารกิจงาน 22 ภารกิจ ดังนี้ การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการบริหารงานการศึกษา งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การทัศนศึกษา งานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและ

ส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการปฏิบัติงาน การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียนการดำเนินงานธุรการ

2.8.6 ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา

ข้อมูลด้านปริมาณ ประกอบด้วยตารางที่ 2.2 - 2.7 ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2564 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 จำนวนนักเรียน/ห้องเรียนและครูประจำชั้นของโรงเรียนบ้านโนนศิลา ปีการศึกษา 2564

ชั้น	จำนวนนักเรียน			ครูประจำชั้น
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาลปีที่ 2	6	3	11	นางลัดดาวัลย์ สุจิรพงศ์
อนุบาลปีที่ 3	6	5	11	นางสาววัลลภา ชูชีพ
รวมก่อนประถมศึกษา	14	8	22	
ประถมศึกษาปีที่ 1	11	7	18	นางอุไรรัตน์ วันลวน
ประถมศึกษาปีที่ 2	7	5	12	นางสาวรักติบูล ประสงค์
ประถมศึกษาปีที่ 3	7	9	16	นายเกรียงไกร สุจิรพงศ์
ประถมศึกษาปีที่ 4	11	7	18	นางสาวสุภาวี ยืนยงยศ
ประถมศึกษาปีที่ 5	7	5	12	นางสาวเพียว ชารัมย์
ประถมศึกษาปีที่ 6	9	9	18	นางวีรยา ไชยพิศ
รวมประถมศึกษา	52	42	94	
รวมทั้งสิ้น	66	50	116	

ตารางที่ 2.3 แสดงจำนวนนักเรียนและห้องเรียน จำแนกตามช่วงชั้น ของโรงเรียนบ้านโนนศิลา ปีการศึกษา 2564

ช่วงชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวนห้องเรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
ระดับก่อนประถมศึกษา	14	8	22	2
ระดับประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 1)	25	21	46	3
ระดับประถมศึกษา (ช่วงชั้นที่ 2)	27	21	48	3
รวมทั้งสิ้น	66	50	116	8

ตารางที่ 2.4 ข้อมูลข้าราชการครู/พนักงานราชการ/บุคลากรทางการศึกษาอื่นของโรงเรียน
บ้านโนนศิลา

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง/วิทยฐานะ	อันดับ	วุฒิ/วิชาเอก
1	นางสาวนิสยาการณ์ ชนะคำ	ผู้อำนวยการโรงเรียน	ค.ศ. 3	ค.บ.ภาษาอังกฤษ บธ.ม.การจัดการทั่วไป ปร.ด.การบริหารการศึกษา
2	นางอุไรรัตน์ วันลวน	ครู/ชำนาญการพิเศษ	ค.ศ. 3	ศศ.บ.พัฒนาชุมชน
3	นางลัดดาวัลย์ สุจิรพงศ์	ครู/ชำนาญการพิเศษ	ค.ศ. 3	ค.บ.อนุบาลศึกษา
4	นางสาวรักติบูล ประสงค์	ครูผู้ช่วย	-	ค.บ.ภาษาอังกฤษ
5	นายเกรียงไกร สุจิรพงศ์	ครู/ชำนาญการพิเศษ	ค.ศ. 3	ค.บ.ภาษาไทย
6	นางสาวเพียว ชารัมย์	ครู/ชำนาญการพิเศษ	ค.ศ. 3	ค.บ.วิทยาศาสตร์ทั่วไป
7	นางวีรยา ไชยพิศ	ครู/ชำนาญการพิเศษ	ค.ศ. 3	ค.บ.บรรณารักษศาสตร์ ศษ.ม.บริหารการศึกษา
8	นางสาววัลลภา ชูชีพ	พนักงานราชการ	-	ค.บ.นาฏศิลป์ กศ.ม.การบริหารการศึกษา
9	นางสาวสุภาวี ยืนยงยศ	ครูจ้างสอน	-	ค.บ.ภาษาอังกฤษ
10	นายพนทวัฒน์ วันลวน	เจ้าหน้าที่ธุรการ	-	วท.บ.คอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศ

ตารางที่ 2.5 จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภทของโรงเรียนบ้านโนนศิลา

ที่	ประเภทบุคลากร	จำนวน(คน)
1.	ผู้อำนวยการโรงเรียน	1
2.	รองผู้อำนวยการโรงเรียน	-
3.	ข้าราชการครูสายผู้สอน	6
5.	พนักงานราชการ	1
6	บุคลากรทางการศึกษา (บุคลากรคณิตศาสตร์)	-
7	ลูกจ้างชั่วคราว (ครูผู้สอน)	1
8	ลูกจ้างชั่วคราว (พนักงานบริการ)	-
	ลูกจ้างชั่วคราว (เจ้าหน้าที่ธุรการโรงเรียน)	1
9	ลูกจ้างประจำ (ช่างปูน 4)	-
รวมบุคลากรทั้งสิ้น		10

ตารางที่ 2.6 แสดงจำนวนบุคลากร จำแนกตามวุฒิของโรงเรียนบ้านโนนศิลา

ประเภทบุคลากร	มีวุฒิทางการศึกษา					รวม ทั้งสิ้น (คน)
	ต่ำกว่าปริญญาตรี		ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป			
	ต่ำกว่า อนุปริญญา (คน)	อนู ปริญญา (คน)	ปริญญา ตรี (คน)	ปริญญา โท (คน)	ปริญญา เอก (คน)	
ผู้บริหาร	-	-	-	-	1	1
ข้าราชการครู	-	-	5	1	-	6
พนักงานราชการ	-	-	-	1	-	1
ลูกจ้างประจำ	-	-	-	-	-	-
บุคลากรอื่น	-	-	-	-	-	-
ลูกจ้างชั่วคราว	-	-	2	-	-	2
รวมทั้งสิ้น	-	-	7	2	1	10

*** ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2564

ตารางที่ 2.7 รายชื่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านโนนศิลา

ที่	ชื่อ - ชื่อสกุล	สัดส่วนผู้แทน	ตำแหน่ง
1	นายวิวัฒน์ พวงเพชร	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ประธานกรรมการ
2	นายสมพร สุมาลี	ผู้แทนผู้ปกครอง	กรรมการ
3	นายเกรียงไกร สุจิรพงศ์	ผู้แทนครู	กรรมการ
4	นายสมอาจ สวัสดิ์	ผู้แทนองค์กรชุมชน	กรรมการ
5	นายสมบูรณ์ เรืองศรี	ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	กรรมการ
6	นายอุดมพันธ์ เถลิงลาภ	ผู้แทนศิษย์เก่า	กรรมการ
7	นายปาน เงินไทย	ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์	กรรมการ
8	นายพรมมา นันทพันธ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
9	นางสาวนิสยาการณ์ ชนาคำ	ผู้อำนวยการโรงเรียน	กรรมการและเลขานุการ

2.8.7 ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

โรงเรียนมีพื้นที่ทั้งสิ้น 12 ไร่ 3 งาน 48 ตารางวา มีอาคารเรียนแบบ สปช. 105/29 มี 2 ชั้น 8 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง อาคารเรียนแบบ ป1ฉ. 2 ชั้น 6 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง อาคารอเนกประสงค์/โรงอาหาร/โรงฝึกงานแบบ สปช.202/26 จำนวน 1 หลัง อาคารอเนกประสงค์/โรงอาหาร/โรงฝึกงานแบบอื่น ๆ (สร้างเอง) จำนวน 1 หลัง อาคารห้องสมุดแบบอื่น ๆ (สร้างเอง) จำนวน 1 หลัง ส้วมแบบ สปช.601/26 มี 2 ที่ จำนวน 1 หลัง ส้วมแบบอื่น ๆ (สร้างเอง) 4 ที่ จำนวน 1 หลัง ส้วมแบบส้วมนักเรียนหญิง 4 ที่/49 มี 4 ที่ จำนวน 1 หลัง

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดการศึกษา ภายใต้วิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์โรงเรียนบ้านโนนศิลา จัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ควบคู่คุณธรรม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เคียงคู่ชุมชน มุ่งสู่มาตรฐานสากลและมาตรฐานชาติ

2.9 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติ

2.9.1. การจัดทำคู่มือการใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาถึงความรู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ได้กล่าวถึงขอบเขต การจัดทำคู่มือ โครงสร้างของคู่มือองค์ประกอบคู่มือ และการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน (Procedure Manual) ดังนี้

ธีระชัย บุรณโชติ (2532 : 8) ได้ให้ความหมายของตำรา หนังสืออ่าน ประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังสรุปได้ดังนี้ 1) ตำราคือหนังสือที่ใช้ในการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะมีการเขียนอย่างมีระบบโครงสร้างเนื้อหาสาระละเอียดทันสมัย และ 2) หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มุ่งให้ ผู้เรียนรู้วิชาหรือส่วนหนึ่งของวิชา กว้างขวาง ลึกซึ้งขึ้นโดยสรุปความหมายของคู่มือ คือการแนะนำอธิบายที่ถูกจัดเรียงอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้อ่าน และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนและสามารถบรรลุจุดประสงค์หรือปฏิบัติการได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

ปรีชา ข้างขวัญยืน (2539 : 127) ได้สรุปความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่กับการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นหนังสือที่ให้แนวทางการปฏิบัติแก่ผู้ใช้ให้สามารถ กระทำสิ่งนั้น ๆ ได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) คู่มือครู คือ หนังสือที่ให้แนวทางและคำแนะนำแก่ครู เกี่ยวกับสาระ วิธีการกิจกรรม สื่อวัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลหรือแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ปกติจะใช้ควบคู่กับตำราเรียน 2) คู่มือผู้เรียน คือ หนังสือที่ผู้เรียนใช้ควบคู่ไปกับตำราเรียน ปกติจะประกอบด้วย สาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหาและคำตอบ และที่ว่างสำหรับเขียนตอบ และ 3) คู่มือทั่วไป คือหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้อ่าน โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านหรือผู้ใช้มีความเข้าใจและสามารถดำเนินการเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 51) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่าเป็นหนังสือที่ เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตามได้ ในการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อส่งเสริมและประกอบการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2543 : 45) กล่าวถึงคู่มือครูว่า เป็นคู่มือและแผนการสอนสำหรับผู้สอนหรือผู้เรียนตามแต่ชนิดของชุดการสอน ภายในคู่มือจะชี้แจงถึง RSITY วิธีการใช้ชุดการสอนเอาไว้ อย่างละเอียด อาจจะทำเป็นเล่มหรือแผ่นพับก็ได้

อนันต์ อนันตสมบุรณ์ (2544 : 39) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่า คู่มือเป็นหนังสือหรือตำราที่เรียบเรียง เนื้อหาสาระจากเอกสารหรือตำราทางวิชาการต่าง ๆ แล้วนำมาเขียนใหม่ เมื่ออ่านแล้วทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ควบคู่ไปกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา สาระในคู่มือนั้น และได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จากความหมายของคู่มือดังกล่าวพอสรุปได้ว่า คู่มือ หมายถึง หนังสือ ตำราเอกสาร
แนะนำที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใ้คู่มือได้ศึกษาทำความเข้าใจและนำไป ปฏิบัติงานตามขั้นตอน
และสามารถบรรลุจุดประสงค์หรือปฏิบัติการจนบรรลุผลสำเร็จตาม เป้าหมาย โดยให้มีมาตรฐาน
ใกล้เคียงกันมากที่สุด

2.9.2. องค์ประกอบของคู่มือ

มีนักวิชาการ ได้แสดงความคิดเห็นถึงองค์ประกอบของคู่มือ ดังนี้

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2539 : 132-134) ได้ให้รายละเอียดองค์ประกอบของคู่มือ แบบต่าง ๆ
ดังนี้ องค์ประกอบของคู่มือครู ประกอบด้วย 1) คำชี้แจงในการใช้คู่มือโดยครอบคลุมวัตถุประสงค์
ความรู้พื้นฐาน และการแนะนำของคู่มือ 2) เนื้อหาสาระที่จะสอนประกอบด้วยคำอธิบาย และอาจมี
การวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่กระจ่าง 3) การเตรียมการสอน การเตรียมสถานที่
วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ เครื่องมือที่จำเป็นเอกสาร แบบฝึกหัด ข้อสอบ คำเฉลย พร้อมทั้งการติดต่อ
ประสานงาน 4) กระบวนการ วิธีการปฏิบัติกิจกรรมการสอน เกี่ยวกับขั้นตอนตัวอย่างกิจกรรมข้อบังคับ
ข้อห้ามต่าง ๆ คำถามคำตอบ 5) การวัดผลประเมินผล เช่น เครื่องมือวัด วิธีการวัด พร้อมเกณฑ์
การตัดสินผล 6) ความรู้เสริม สาระที่จะเสริมให้กับผู้อ่านนอกจากที่ครูสอน 7) ปัญหา และคำแนะนำ
เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อแก้ไข จุดอ่อนในการเรียนจากคู่มือ และ 8) แหล่งข้อมูล และ
แหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ในการค้นคว้าเพิ่มเติม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2553 : 45-46) ได้กำหนดโครงสร้างของ
คู่มือ ประกอบด้วย 1) คำนำ : ในการจัดทำคู่มือ 2) วัตถุประสงค์ : เป็นการชี้แจงให้ผู้อ่านทราบถึง
วัตถุประสงค์ในการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานของกระบวนการนี้ขึ้นมา 3) ขอบเขต : เป็นการชี้แจงให้ผู้อ่าน
ทราบถึง ขอบเขตของกระบวนการ ในคู่มือว่า ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนใด ถึงขั้นตอนใด หน่วยงานใด กับ
ใคร ที่ใด และเมื่อใด 4) คำจำกัดความ : เป็นการชี้แจงให้ผู้อ่านทราบถึง คำศัพท์เฉพาะ ซึ่งอาจเป็น
ภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ หรือคำย่อ ที่กล่าวถึงภายใต้ระเบียบปฏิบัติ กฎหมายนั้น ๆ เพื่อให้เป็นที่
เข้าใจตรงกัน 5) หน้าที่ความรับผิดชอบ : เป็นการชี้แจงให้ผู้อ่านทราบว่าใคร บ้างที่เกี่ยวข้องกับ
ระเบียบปฏิบัติ นั้น ๆ โดยมักจะเรียงจากผู้อำนาจหรือตำแหน่งสูงสุดลงมา 6) Work Flow ของ
กระบวนการ 7) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นการอธิบายรายละเอียดของกระบวนการในแต่ละขั้นตอน
ย่อยที่ชัดเจน ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อใด โดยระบุเอกสาร/ระเบียบ/กฎหมาย/มาตรฐาน/
ระยะเวลา/แบบฟอร์ม ที่ใช้ประกอบการดำเนินการพร้อมกับระบุผู้รับผิดชอบ 8) มาตรฐานงาน คือ
ข้อกำหนดในการปฏิบัติงาน 8.1) มาตรฐานระยะเวลา 8.2) มาตรฐานในเชิงคุณภาพ เช่น ความถูกต้อง
ความสมบูรณ์ของข้อมูลความผิดพลาด ความคุ้มค่าของงาน เป็นต้น 9) ระบบติดตามประเมินผล คือ
กำหนดรูปแบบ และระยะเวลาในการ ติดตาม เช่น ทุก 3 เดือน หรือทุก 6 เดือน เพื่อใช้ติดตามผล
การปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับ มาตรฐานที่กำหนด 10) เอกสารอ้างอิง (Reference Document)

เป็นการชี้แจงให้ผู้อ่าน ทราบถึงเอกสารอื่นใดที่ต้องใช้ประกอบคู่กันหรืออ้างอิงกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานนั้น ๆ สมบูรณ์ ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติเรื่องอื่น มาตรฐาน พระราชบัญญัติ กฎหมาย กฎระเบียบ หรือ วิธีการทำงาน ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ 11) แบบฟอร์มที่ใช้ (Form) เป็นการชี้แจงให้ผู้อ่านทราบถึงแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการบันทึกข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการปฏิบัติงานของกระบวนการนั้น 12) เอกสารบันทึก เป็นการชี้แจงให้ผู้อ่านทราบว่า บันทึกใดบ้างที่ต้องจัดเก็บ เพื่อเป็นข้อมูล หรือหลักฐานของการปฏิบัติงานนั้น ๆ พร้อมทั้งระบุถึงผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บ สถานที่ ระยะเวลาและวิธีการจัดเก็บ

ส่วน เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 54-55) ได้เสนอว่า องค์ประกอบของคู่มือประกอบด้วย รายละเอียดสำคัญ ดังต่อไปนี้ 1) คำชี้แจงการใช้คู่มือ โดยปกติจะครอบคลุมถึง 1.1) วัตถุประสงค์ของคู่มือ 1.2) ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ 1.3) วิธีการใช้ และ 1.4) คำแนะนำ 2) เนื้อหาสาระที่จะสอน ปกติจะมีการให้เนื้อหาสาระ โดยมีคำชี้แจง หรือคำอธิบายประกอบและอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ ให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน 3) การเตรียมการสอน ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ 3.1) การเตรียมสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น 3.2) การเตรียมวัสดุ เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัดและแบบปฏิบัติ ข้อสอบ เฉลย ฯลฯ และ 3.3) การติดต่อประสานงานที่จำเป็น 4) กระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนนี้จำเป็นว่าเป็นส่วนสำคัญของคู่มือ คู่มือครูจำเป็นต้องให้ข้อมูลหรือรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 4.1) คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีดำเนินการสอน 4.2) คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการสอนที่จะช่วยให้การสอนบรรลุผล 4.3) คำถาม ตัวอย่างแบบฝึกปฏิบัติ และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน 4.4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งควรทำ ไม่ควรทำ ซึ่งมักจะมาจากประสบการณ์ของผู้เขียน 5) การวัดผลประเมินผล คู่มือที่ดีควรจะให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับการสอนอย่างครบถ้วน การประเมินผลการสอนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอนอีก องค์ประกอบหนึ่งที่คู่มือจำเป็นต้องให้รายละเอียดต่าง ๆ เช่น เครื่องมือวัด วิธีวัดผล เกณฑ์การประเมินผล 6) ความรู้เสริมคู่มือครูที่ดีจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้และสามารถคาดคะเนได้ว่าผู้ใช้มักจะประสบปัญหาในเรื่องใดและจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครูอันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 7) ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ผู้เขียน คู่มือควรจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมากพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าการ ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้น และจุดอ่อนในเรื่องนั้นมีอะไรบ้าง การ เป็นผู้มีประสบการณ์และสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยผู้ใช้หรือผู้อ่านให้สามารถ กระทำสิ่งนั้นๆ ได้อย่างราบรื่นไม่เกิดอุปสรรค ปัญหา นับว่าเป็นจุดเด่นของคู่มือ ผู้เขียนคู่มือ ครูที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาก็อาจจะเกิดขึ้นกับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือ จึงถือได้ว่าได้ทำหน้าที่ของผู้เขียนหนังสือที่ดี 8) แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ หนังสือที่ดีไม่ควรขาดการให้ แหล่งอ้างอิงหรือแหล่งข้อมูล ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการไปศึกษาค้นคว้าต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือครูนั้นเป็นหนังสือที่ใช้เป็นแนวทางในการสอน หากครูได้รับข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสอน

ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2535 : 39-40) ได้กำหนดโครงสร้างองค์ประกอบของคู่มือ ซึ่งมีองค์ประกอบแตกต่างจากสำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาระบบราชการ ในส่วนต้นและส่วนท้ายของคู่มือ คือ 1) ปกหน้า 2) รองปก 3) คำนำ 4) สารบัญ 5) วัตถุประสงค์ 6) ขอบเขต 7) คำจำกัดความ 8) หน้าที่ความรับผิดชอบ 9) Work Flow ของกระบวนการ 10) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน 11) มาตรฐานงาน 12) ระบบติดตาม ประเมินผล 13) เอกสารอ้างอิง 14) แบบฟอร์มที่ใช้ 15) เอกสารบันทึก และ 16) ภาคผนวก

เมื่อนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบของคู่มือ เพื่อแจกแจงความถี่ตามรูปแบบ แมทริกซ์ จะได้องค์ประกอบ 8 ส่วน คือ คำชี้แจง วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการ หน้าที่รับผิดชอบ มาตรฐาน การวัดและประเมินผล และอ้างอิง ดังตารางการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ดังตาราง 2.8 สังเคราะห์องค์ประกอบของคู่มือ

ตาราง 2.8 การวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบของคู่มือ

นักวิชาการ/ หน่วยงาน	องค์ประกอบของคู่มือ															
	ปก	คำชี้แจง	เนื้อหาสาระ	การเตรียมการ	กระบวนการ ขั้นตอน	การวัดผลประเมินผล	ความรู้เสริม	ปัญหา และคำแนะนำ	แหล่งข้อมูลอ้างอิง	วัตถุประสงค์	ขอบเขต	คำจำกัดความ	หน้าที่รับผิดชอบ	มาตรฐาน	แบบฟอร์ม บันทึก	ภาคผนวก
ปรีชา ช่างขวัญ ยีน (2539)			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓							
สำนักงาน คณะกรรมการ พัฒนาระบบ ราชการ (2552)									✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
สำนักงาน คณะกรรมการ อาหารและยา (2535)	✓	✓			✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ตาราง 2.8 (ต่อ)

นักวิชาการ/ หน่วยงาน	องค์ประกอบของคู่มือ															
	ปก	คำชี้แจง	เนื้อหาสาระ	การเตรียมการ	กระบวนการ ขั้นตอน	การวัดผลประเมินผล	ความรู้เสริม	ปัญหา และคำแนะนำ	แหล่งข้อมูลอ้างอิง	วัตถุประสงค์	ขอบเขต	คำจำกัดความ	หน้าที่รับผิดชอบ	มาตรฐาน	แบบฟอร์ม บันทึก	ภาคผนวก
เอกวุฒิ ไกรมาก (2541)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓						
ผลการ สังเคราะห์	1	2	2	2	3	3	2	2	4	3	2	2	2	2	2	2

จากตาราง 2.8 พบว่า องค์ประกอบของคู่มือ นั้น ควรจะประกอบด้วย แหล่งข้อมูล อ้างอิง ปก กระบวนการหรือขั้นตอน การวัดผลประเมินผล วัตถุประสงค์ คำชี้แจง เนื้อหา สาระ การเตรียมการ ความรู้เสริม ขอบเขต คำจำกัดความ หน้าที่รับผิดชอบ มาตรฐาน แบบฟอร์ม ภาคผนวก เมื่อผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบแล้ว พบว่า คู่มือควรมี องค์ประกอบ 8 ส่วน คือ คำชี้แจง วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการ หน้าที่ รับผิดชอบ มาตรฐาน การวัดและประเมินผล และอ้างอิง

2.9.3. ลักษณะที่ดีของคู่มือ

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2539 : 132-134) ได้กล่าวถึงลักษณะการเขียนคู่มือที่ดี ว่าคู่มือจะต้องมีความชัดเจนให้รายละเอียดครอบคลุม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งการเขียนคู่มือต้องครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1) ควรระบุให้ชัดเจนว่า คู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใครใครเป็นผู้ใช้ 2) กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้อย่างไรบ้าง 3) ควรมีส่วนนำที่จูงใจผู้ใช่ว่าคู่มือนี้จะช่วยผู้ใช้อย่างไร ทำอะไรบ้าง 4) ควรมีส่วนนำที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้เครื่องมือ 5) ส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสิ่งจำเป็นในการดำเนินการ 6) ควรมีส่วนที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้ เกี่ยวกับขั้นตอนหรือกระบวนการ ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 7) เนื้อหาสาระที่ให้นั้นควรมีความถูกต้อง สามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ 8) ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้คู่มือได้สะดวก เช่น การจัดรูปเล่ม ขนาดการเลือกตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร การเน้นข้อความบางตอน เป็นต้น

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2530 : 95-96) ได้กล่าวว่าในการพัฒนาคู่มือ นั้น จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ 1) ใช้ภาษาชัดเจนเข้าใจง่าย 2) ใคร่ควรถึงปัญหาและสถานการณ์อย่างทะลุปรุโปร่ง เพื่อให้ผู้ใช้คู่มือใช้ได้เป็นอย่างดี 3) ควรออกแบบคู่มือให้สวยงาม น่าหยิบอ่าน 4) ควรมีภาพการ์ตูนประกอบเพื่อให้น่าสนใจ 5) หากเป็นเล่ม ควรทำปกให้สวยงาม และทนทานต่อการใช้งานเขียนหน้าปกให้เด่นชัด คู่มือวิชาเดียวกันสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ควรใช้สีเดียวกัน เพื่อง่ายต่อการบ่งชี้ในภายหลัง และ 6) แม้จะกำหนดหัวข้อไว้ตามองค์ประกอบข้างต้นก็ตาม ผู้ทำคู่มืออาจติดหรือเพิ่มเติมข้อใดตามความเหมาะสม

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และ มาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 14) ได้แยกลักษณะคู่มือที่ดีเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหา 1.1) เนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือ ควรตรงกับเรื่องที่ศึกษา และไม่ยากเกินไปจนทำให้ไม่มีความสนใจที่จะหยิบอ่าน 1.2) การนำเสนอเนื้อหาควรให้เหมาะสมกับความรู้ของผู้ที่จะศึกษา 1.3) ข้อมูลที่มีอยู่ในคู่มือผู้อ่านสามารถประยุกต์ใช้ได้ 1.4) เนื้อหาควรเหมาะสมที่จะนำไปอ้างอิงได้ 1.5) ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่อง เพื่อจะได้ทำความเข้าใจง่าย และ 1.6) ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของคู่มือให้ทันสมัยเสมอ 2) ด้านรูปแบบ 2.1) ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และมีรูปแบบที่ชัดเจน อ่านง่ายเหมาะสมกับผู้ใช้คู่มือ 2.2) ควรมีภาพ หรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา 2.4) การใช้ภาษาควรให้เข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้ใช้คู่มือ 2.5) ระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปหายาก เป็นเรื่องชัดเจน และ 3) ด้านการนำไปใช้ 3.1) ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้คู่มือให้ชัดเจน 3.2) มีแผนภูมิตาราง ตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง 3.3) มีข้อมูลเพื่อสามารถใช้เพื่อประสานงานต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว และ 3.4) บอกสิทธิประโยชน์ และข้อควรปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

จึงสรุปว่าคู่มือที่ดีนั้นควรมีลักษณะในประเด็นหลัก ๆ ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหา ต้องถูกต้องและครอบคลุมสาระของคู่มือนั้น 2) การจัดลำดับข้อมูลนำเสนอเป็นขั้นตอนเข้าใจง่าย 3) รายละเอียดของคู่มือชัดเจนเข้าใจง่าย 4) ผู้ใดอ่านแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้ และ 5) รูปแบบคู่มือสวยงามและทนต่อการใช้งาน

2.9.4. โครงสร้างของคู่มือ

จากการศึกษาแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และสำนักงานองค์การอาหารและยา พบว่า คู่มือมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วย ปกหน้า รองปก คำนำ สารบัญ วัตถุประสงค์ ขอบเขต คำจำกัดความ หน้าที่ความรับผิดชอบ Work Flow ของกระบวนการ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน มาตรฐานงาน ระบบติดตามประเมินผล เอกสารอ้างอิง แบบฟอร์มที่ใช้ เอกสารบันทึกภาคผนวก ซึ่งโครงสร้างของคู่มือดังกล่าว มีความแตกต่างจากผลการศึกษาของ สมภาร ประสุพรรณ (2545 : 76) ที่ศึกษา เรื่อง การพัฒนาคู่มือครูในโรงเรียนทหารช่าง เพื่อให้ทราบองค์ประกอบของคู่มือครู ซึ่งจะใช้เป็นต้นแบบสำหรับการจัดทำคู่มือครูรายวิชา ต่าง ๆ ในโรงเรียนทหารช่าง ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของคู่มือครูในโรงเรียนทหารช่าง มีองค์ประกอบหลัก ดังนี้ คือ 1) ปก 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำแนะนำการใช้คู่มือครู 5) ความมุ่งหมายของวิชา 6) ลักษณะรายวิชา

7) การแบ่งหน่วยการเรียนรู้ 8) การวัดและ ประเมินผล 9) ตารางกำหนดน้ำหนักคะแนนและเกณฑ์ผ่าน 10) จุดประสงค์การสอน 11) แผนการสอนรายบท มีหัวข้อย่อยคือ จุดประสงค์การสอน กล่าวนำ เนื้อหา สรุปบทเรียน การวัดและประเมินผล หนังสืออ่านประกอบ บันทึกหลังการสอน กิจกรรม สื่อ การสอน งานที่มอบหมาย 12) หนังสืออ้างอิง และ 13) ภาคผนวก เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาคู่มือเป็นสิ่งจำเป็น

2.9.5. ขั้นตอนการจัดทำเอกสารคู่มือการปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2535 : 100-102) ได้เสนอถึงข้อควรพิจารณาแนวคิดในการจัดทำเอกสารคู่มือการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์กระบวนการธุรกิจ (Business Process) แยกกระบวนการหลักและสนับสนุน ออกเป็นกิจกรรมย่อย 2) ระบุข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องในแต่ละกระบวนการ 3) ทำการ Cross-Check ข้อกำหนดกับกิจกรรมย่อยเพื่อเพิ่มเติม กิจกรรมที่หายไปแล้วกำหนดรายชื่อเอกสารคู่มือปฏิบัติงาน ขอบเขต และการประสานงาน 4) เขียนโครงร่างเอกสาร โดยเขียนแผนภาพ (Flow Chart) ของเอกสารคู่มือการปฏิบัติงาน 5) เขียนเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานตามรูปแบบที่กำหนด และตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนกับข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องและการปฏิบัติงานจริง 6) ทดลองนำไปใช้ เพื่อตรวจสอบว่าเขียนในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งที่เขียนหรือไม่อย่างไร 7) ตรวจสอบ ทบทวน และอนุมัติเอกสารร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 8) สอนและฝึกอบรมพนักงานให้เข้าใจเอกสารที่ต้องปฏิบัติตาม 9) การนำเอกสารไปใช้งานปฏิบัติตามเอกสาร และ 10) ตรวจสอบติดตามและปรับปรุงแก้ไขเอกสารหรือปฏิบัติงานให้ถูกต้องกับเอกสาร

2.9.6. ประโยชน์ของเอกสารคู่มือแนวปฏิบัติในการปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2535 : 147-148) ได้เสนอถึงแนวคิดถึงประโยชน์ของเอกสารคู่มือการปฏิบัติงาน ดังนี้ 1) เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน 2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและประสานงานที่ดีขึ้น 3) เพื่อช่วยให้มั่นใจว่ามีการควบคุมการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ และ 4) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตรวจประเมินและทบทวนระบบผลการวิจัยของมนสิข สิริสมบุรณ์ (2546 : 65) เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิจัย ในชั้นเรียนพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมการวิจัยในชั้นเรียนที่มีประสิทธิผลมีลักษณะสำคัญคือ เอกสารหลักสูตรประกอบด้วย คู่มือหลักสูตรสำหรับผู้ให้การ ฝึกอบรมเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน และคู่มือหลักสูตรสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งเป็นเอกสารเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ให้การฝึกอบรมและผู้เข้ารับการฝึกอบรม ในการทำความเข้าใจในเนื้อหาการฝึกอบรม และวิธีปฏิบัติในการทำวิจัยในชั้นเรียน สอดคล้องกับสุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549 : 120) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนในการสร้าง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่สร้างและพัฒนารูปแบบ

ซึ่งมีการจัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือ สอดคล้องกับจิตราภรณ์ ไยศิลป์ (2550 : 237) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จัดทำรูปแบบฉบับร่างตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องของร่างรูปแบบกับคู่มือฉบับร่างโดยใช้กระบวนการอิงผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่า การจัดทำคู่มือเพื่อใช้ในการพัฒนานั้น มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า การจัดทำคู่มือนั้นจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า กระทำหรือนั้น ทำอะไร? (What) กระบวนการนั้นทำที่ไหน? (Where) กระบวนการนั้นทำเมื่อไร? (When) ใครเป็นผู้รับผิดชอบ? (Who) ทำไมถึงต้องทำ? (Why) กระบวนการนั้นทำอย่างไร? (How) ในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้ 1) คำนำ 2) คำชี้แจง 3) สารบัญ 4) ความเป็นมา 5) คำอธิบายเกี่ยวกับรูปแบบองค์ประกอบของรูปแบบ 6) วิธีการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 6.1) การนำเนื้อหาไปใช้ 6.2) การนำกลยุทธ์ในการพัฒนาไปใช้ 6.3) การนำสื่อในการพัฒนาไปใช้ และ 6.4) การนำวิธีการประเมินผลไปใช้ และ 7) แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

ผู้วิจัย จึงสรุปคู่มือแนวปฏิบัติ แนวทางในการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ส่วนที่ 2 เนื้อหาของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ การวัดและประเมินผลของรูปแบบ และเงื่อนไขของรูปแบบ

ส่วนที่ 3 แผนดำเนินการตามรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

ส่วนที่ 4 หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ส่วนที่ 5 เครื่องมือการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

2.10.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

สุปรียา ชินพะวอ (2562 : 170-173) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) การกำหนดกลยุทธ์ 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและ 3) การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ ระดับความเหมาะสมองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 และแต่ละองค์ประกอบเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อันดับแรก คือ องค์ประกอบด้านที่ 3 ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 รองลงมาอันดับสอง คือองค์ประกอบด้านที่ 1 ด้านการกำหนดกลยุทธ์ อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 และอันดับสุดท้าย คือองค์ประกอบด้านที่ 2 ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 2) การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยแบ่งแยกดังนี้ ด้านที่ 1 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ด้านที่ 2 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ด้านที่ 3 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 3) การพัฒนาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาความเหมาะสมความเป็นไปได้เป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า ทุกด้านมีความสอดคล้องเช่นเดียวกัน นั่นคือด้านการกำหนดกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์

สิริมา เปี้ยอยู่ สุภาพร พงศ์ภิญโญโอกาส และขวัญดาว แจ่มแจ้ง (2561 : 260-261) ได้พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัย พบว่า

1) การศึกษา คุณภาพ สภาพปัญหาความต้องการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่างในภาพรวม พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านคุณภาพ นักเรียนมีคุณภาพที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจนถึงระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ในอัตราสูง และคุณภาพการบริหารจัดการด้านเครือข่าย มีอัตราต่ำ เนื่องจากโรงเรียนมีเครือข่ายร่วมพัฒนาทั้งในและต่างประเทศน้อย ด้านสภาพการพัฒนา พบว่า การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมาตรฐานสากลจัดหลักสูตรทางเลือกที่เทียบเคียงหลักสูตรโรงเรียนมาตรฐานในระดับมาก และการบริหารจัดการในด้านเครือข่ายร่วมพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลอยู่ในระดับน้อย ด้านปัญหา พบว่า นักเรียนมีศักยภาพด้านภาษาน้อย ครูนำปัญหาที่พบจากการเรียนการสอนมาใช้ในการทำวิจัยจริงมีน้อย โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้และทรัพยากรร่วมพัฒนาน้อย ด้านความต้องการพัฒนาพบว่า ครูต้องการวางแผนการสอนเพื่อการฝึกการคิดหรือประดิษฐ์โครงงานที่เป็นนวัตกรรมใหม่ด้วยการวางแผนงานที่เป็นขั้นตอน มีเหตุผล ต้องการส่งเสริมให้ครูใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลและการเผยแพร่ผลงานทั้งระบบออนไลน์ ระบบออฟไลน์ การส่งเสริมให้ครูใช้การวิจัยสื่อ นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในระดับมาก ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พบว่า ปัจจัยภายในด้านจุดแข็งผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการสูง ด้านจุดอ่อนโรงเรียนยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศต่ำ ส่วนปัจจัยภายนอกด้านโอกาส พบว่า ความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐบาลเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในระดับสูงและด้านอุปสรรค พบว่า สังคมยังเห็นความสำคัญของการสื่อสารต่างประเทศและการมีจิตสาธารณะในระดับต่ำ 2) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลในเขตภาคเหนือตอนล่างที่ได้ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์ เป้าหมาย กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น มี 11 กลยุทธ์ ประกอบด้วย (1) พัฒนาศักยภาพนักเรียนตามมาตรฐานสากลเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ (2) พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลโลกให้กับนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (3) ส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษสู่การแข่งขันระดับสากล (4) พัฒนาระบบและกลไกการบริหารหลักสูตรสู่ความเป็นมาตรฐานสากล (5) สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่เน้นความเป็นสากลให้กับนักเรียน (6) พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและการใช้ภาษาเพื่อการจัดการเรียนรู้ (7) เร่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูในการเสริมสร้างศักยภาพความเป็นพลโลกให้กับนักเรียน (8) เสริมสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพครูให้ได้ตามมาตรฐานสากล (9) พัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนให้เทียบเคียงมาตรฐานสากล (10) สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนมาตรฐานสากลทั้งในประเทศและต่างประเทศ (11) สนับสนุนผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการโรงเรียน 3) ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล

ในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ผลการประเมินในด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ และคณะ (2560 : 221-222) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ด้านชุมชนหรือผู้ประกอบการ คือ รายได้ของผู้ประกอบการไม่เพียงพอ/มีหนี้สิน ภาระด้านอาชีพทำให้ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน และการเข้าถึงชุมชนและองค์กรเนื่องจากต้องไปทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ ด้านครูหรือผู้บริหาร คือ ครูหรือผู้บริหารจะมีภาระงานมากเกินไป มีการอบรมบ่อย ครูไม่มีเวลาสอนเด็ก เนื่องจากการทำงานส่วนตัว และการทำผลงาน และครูไม่ครบวิชาที่สอน/สอนไม่ตรงสาขาวิชา ด้านเด็กนักเรียน คือ เด็กขาดความอบอุ่นขาดความผูกพันในครอบครัว ผู้ปกครองอายุน้อย อบรมสั่งสอนดูแลลูกไม่ได้ และความด้อยสมรรถนะทางด้านสติปัญญาของผู้ปกครองเหล่านั้นทำให้เกิดการหล่นหล้าทางการศึกษา ด้านการใช้เทคโนโลยี คือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยเด็กภู่อำเภอไม่ถึงการเฝ้าระวังจากการเล่นเกม การเข้าถึงข้อมูลหรือเกมที่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง และขาดการวิเคราะห์และแยกแยะข้อมูลจากเทคโนโลยีจากการไม่สังกัดกันหรือกลั่นกรอง ด้านระบบการศึกษา คือ นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ การศึกษาของไทยเปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้ไม่มีจุดยืน การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้ใหญ่ขึ้นทำให้ระบบข้างล่างเกิดปัญหาและขาดแคลนการผลิตครู ครูเฉพาะวิชา ครูที่มีความเชี่ยวชาญ และด้านคุณธรรมและจริยธรรม คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียนขาดคุณธรรมและจริยธรรม การเห็นทางศาสนา และสังคมขาดความสุข 2) แนวทางหรือวิธีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ด้านชุมชนและผู้ปกครอง คือ การสร้างองค์กรให้เป็นพี่เลี้ยงของชุมชนหรือค่านิยมใหม่ โรงเรียนเพิ่มกิจกรรมกับชุมชนหรือสร้างความร่วมมือ และจัดส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้ชุมชนหรือผู้ประกอบการ ด้านครูหรือผู้บริหาร คือ พัฒนาผู้บริหารและครูให้เป็นระบบ ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกให้เป็นครูมืออาชีพ โดยเน้นเรื่อง จรรยาบรรณ ความรับผิดชอบ รักในอาชีพ และจัดครูให้ครบทุกวิชาที่สอน ด้านเด็กนักเรียน คือ ผู้ปกครองให้ความเอาใจใส่และส่งเสริมให้บุตรหลานของตนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนและชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้โรงเรียนควรมีการจัดอบรมคุณธรรมให้กับนักเรียนมากขึ้นด้วย ด้านการใช้เทคโนโลยี คือ สร้างความตระหนัก แนะนำ ส่งเสริมให้เด็กใช้หลากหลายรูปแบบที่มีประโยชน์ ให้ความรู้ จัดอบรมให้เห็นประโยชน์และโทษของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และกำกับดูแล/กำหนดระยะเวลาการใช้ด้านระบบการศึกษา คือ การสร้างระบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก กำหนดเป้าหมายหรือจุดหมายจากบนลงล่างชัดเจน จัดให้มีการสัมมนา ให้ความรู้ในการพัฒนาระบบการศึกษา และปรับหลักสูตรให้ตรงกับบริบทท้องถิ่น ด้านคุณธรรมและจริยธรรม คือ นำพุทธศาสนา มาสอนให้ฝึกปฏิบัติเพิ่มขึ้น สร้างจิตสำนึกในทางที่ดีตั้งแต่เด็ก การหล่อหลอมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมให้เด็กเรียนรู้คุณธรรม และให้ครูสำนึกในหน้าที่ของตน

ทัศพร ปุมสีดา (2559 : 206-210) ได้นำเสนอกฤษฎีการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 2 แนวคิด ได้แก่ 1.1) การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป 1.2) คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ในขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน ส่วนค่าความต้องการจำเป็นเมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารงาน พบว่า ด้านการบริหารวิชาการ มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด เมื่อพิจารณาตามคุณภาพการศึกษา พบว่า ด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด 3) กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา มี 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) เร่งพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 2) พัฒนาการบริหารงบประมาณด้านการขยายเครือข่ายความร่วมมือในการระดมทรัพยากรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 3) พัฒนาการบริหารงานบุคคลด้านการสร้างเสริมประสิทธิภาพของบุคลากรเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา 4) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทั่วไปด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และมี 8 กลยุทธ์รอง 34 วิธีดำเนินการ

ภาวิไล บุญทองแพง และองอาจ นัยพัฒน์ (2559 : 93-94) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยใช้การประเมินแบบเสริมพลังร่วมกับการจัดการเปลี่ยนแปลง สังกัดสำนักงานเขต 1 พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนา การให้ความรู้ ปฏิบัติและสังเกตการเตรียมการและวางแผนก่อนเรียนรู้ปฏิบัติและสังเกตการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ปฏิบัติและสังเกตการดำเนินการหลังการเรียนรู้และการประเมินผลและการสะท้อนผล การทดลองใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การศึกษาดูงานและการทดลองปฏิบัติจริงในโรงเรียนผลการประเมินรูปแบบทั้งด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ผลที่ได้คือครูมีความรู้ ความเข้าใจต่อการจัดการเรียนรู้ทางไกลผ่านดาวเทียมร้อยละ 95.56 ครูมีพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมในระดับมาก มีความพึงพอใจต่อผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางไกลผ่านดาวเทียมในภาพรวมในระดับมาก ผู้เรียนผ่านเกณฑ์ การประเมินความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ทุกคน ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมในระดับมาก ผู้เรียนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบในภาพรวม ในระดับมากที่สุด

สมชัย วงษ์นายะ และทวนทอง เขาวงกิตพิงศ์ (2559 : 41) ได้พัฒนาแผนกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชรผลการวิจัยพบว่า แผนกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยมร่วม ประเด็น กลยุทธ์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด มาตรการ และโครงการ โดยมีกลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) เพิ่มโอกาสของประชากรวัยเรียนทุกคนในเขตพื้นที่บริการให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ 2) เร่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนทุกระดับให้มีมาตรฐานและมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง 3) เสริมสร้างสมรรถนะของผู้บริหารและครูให้มีความเป็นมืออาชีพ 4) พัฒนาการ บริหารจัดการที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ 5) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และ 6) ระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ การประเมิน แผนกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กลยุทธ์ทั้งหมดมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

สุพรรณณี กุลโสภิต (2559 : 90-91) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับ มาตรฐานคุณภาพ การศึกษาด้านผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจาก มากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วม ในการประเมินผลและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) มาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับ มาก โดยเรียงลำดับตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่น และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด และผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามหลักสูตร 3) การบริหารแบบมี ส่วนร่วมกับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บัณฑิต พัดเย็น (2558 : 297-300) ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารโรงเรียน มาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาสู่เกณฑ์รางวัลคุณภาพชีวิตแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า 1.สถานการณ์ ของการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ พบว่า โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด คือ ด้านการนำองค์กร รองลงมา คือ ด้านผลลัพธ์ และด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร 2.กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับ ประถมศึกษาสู่เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์

ที่ 2 การระดมสรรพกำลัง กลยุทธ์ที่ 3 การสร้างการมีส่วนร่วม กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างความตระหนัก กลยุทธ์ที่ 5 การสร้างเครื่องมืออาชีพ กลยุทธ์ที่ 6 การทำงานร่วมกัน กลยุทธ์ที่ 7 การสร้างวัฒนธรรมองค์กร กลยุทธ์ที่ 8 การพัฒนานวัตกรรม และสารสนเทศ กลยุทธ์ที่ 9 การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน 3.คุณภาพของกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติมีความเหมาะสม ความสะดวก ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมาก

พินสุตา สิริรังศรี (2558 : 142-144) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการการเรียนรู้ของโรงเรียน คือ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ 8 ร่วม กล่าวคือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมชื่นชมโดยชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นปัญหาและความต้องการทางการศึกษาร่วมกัน การจัดทำหลักสูตรและสื่อการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติร่วมกัน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การร่วมกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในชุมชนครู และผู้ปกครอง รวมทั้งการจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่างโรงเรียนและครอบครัว การกำกับติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านกายภาพ ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร ได้แก่ เงินอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และร่วมสนับสนุนทรัพยากร ได้แก่ การสนับสนุนครูและบุคลากร เพื่อช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน เงิน อาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

พินดา วราสุนันท์ และคณะ (2558 :141-142) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า กลยุทธ์การนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 7 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์หลักที่ 1 ส่งเสริมระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก กลยุทธ์หลักที่ 2 พัฒนาคุณภาพการดำเนินงานในสถานศึกษา กลยุทธ์หลักที่ 3 สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการนำผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (O-NET) มาใช้ในการพัฒนาตนเอง กลยุทธ์หลักที่ 4 เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน กลยุทธ์หลักที่ 5 เร่งรัดพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้ปกครองและชุมชน กลยุทธ์หลักที่ 6 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และกลยุทธ์หลักที่ 7 ปรับโครงสร้างกิจกรรมของสถานศึกษา ผลการประเมินกลยุทธ์ทั้ง 7 กลยุทธ์ พบว่า ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และด้านการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ไศภิตา คล้ายหนองสรวง (2558 : 86-87) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบ

ในงาน ความยึดมั่นผูกพัน การไว้วางใจกัน และการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ คือ ความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับ สิ่งแวดล้อม ความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและความสามารถพัฒนา นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรณานุช ณ ถลาง (2557 : 145-146) ที่พบว่ากลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมี 9 ประการ คือ 1) วางแผนพัฒนาครูภาษาไทย 2) บริหารวิชาการแบบมีส่วนร่วม 3) กำกับติดตามผลงานครู 4) ใช้วิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการสอนภาษาไทย 5) วางเกณฑ์มาตรฐานก่อนสอบคัดเลือกนักเรียน 6) พัฒนาการสอนตามแนวข้อสอบ O-NET 7) ฝึกทักษะการสื่อสารให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 8) ปลุกฝังคุณธรรม ความมีวินัย 9) สร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้งองค์กร

ยงค์ เกาโพธิ์ และคณะ (2557 : 66-67) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ผลการวิจัยที่พบคือ 1) ผลการศึกษากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6 โรงเรียน ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยสัมภาษณ์ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้ 1.1) สถานศึกษามีวิธีการในการวางแผนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ประชุมผู้เกี่ยวข้องในการวางแผนและนำไปสู่แนวปฏิบัติสถานศึกษาใช้กระบวนการ PDCA และสร้างจิตสำนึก ร่วมกับชุมชนร่วมคิดร่วมทำ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นคณะทำงานในการวางแผน 1.2) สถานศึกษามีวิธีการนำแผนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปปฏิบัติ ได้แก่ มีการประชุมวางแผนมอบหมายงานสู่การปฏิบัติ สรุปลดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข ประชุมร่วมกับชุมชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม 1.3) สถานศึกษามีวิธีการติดตามและประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ มีการนิเทศประเมินติดตามปรับปรุงโครงการประชุมและหาทางแก้ไขร่วมกัน โดยใช้แบบประเมินสรุปผลการจัดโครงการหรือกิจกรรมเสนอผู้บริหารและประเมินผลโครงการกิจกรรมโดยผู้เกี่ยวข้อง 1.4) สถานศึกษามีวิธีการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้นำผลที่ได้มาสรุปเปรียบเทียบและนำไปปรับปรุง 1.5) ปัจจัยภายในที่ทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาให้ความร่วมมือ ผู้บริหารและบุคลากรตระหนักและเห็นความสำคัญบุคลากรมีคุณภาพ มีการบริหารจัดการที่ดีและมีงบประมาณเพียงพอ ส่วนปัจจัยภายนอก

สถานศึกษาได้แก่ ชุมชนให้ความสำคัญและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน ผู้ปกครองและองค์กรจากภายนอกสถานศึกษาให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และเปิดโอกาสให้หน่วยงานองค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 2) ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรได้วิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์ เป้าประสงค์กลยุทธ์ตัวชี้วัดและมาตรการจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT) สถานการณ์ และตำแหน่งทางกลยุทธ์อยู่ในตำแหน่งเชิงรุก (Star) และจัดทำร่างกลยุทธ์ โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ทรงคุณวุฒิได้กลยุทธ์ที่สำคัญ ดังนี้ 2.1) เสริมสร้างความรู้ความสามารถของบุคลากรให้มีศักยภาพในการวางแผนแบบมีส่วนร่วม 2.2) ส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน 2.3) ส่งเสริมให้ดำเนินการปฏิบัติตามแผนการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนให้สอดคล้องเหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร 2.4) ส่งเสริมการดำเนินการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ 2.5) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชนในการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2.6) ส่งเสริมการกำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 2.7) พัฒนาระบบการนิเทศติดตาม และประเมินผลการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง 2.8) ส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนำ ผลการนิเทศติดตามและประเมินผลนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพ 2.9) ปรับปรุงระบบการนำผลการนิเทศติดตามและประเมินผลไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ

ประจักษ์ ศรสาธิต สมชัย วงษ์นายะ และเรขา อรัญวงศ์ (2556 : 153-154) ที่พบว่า กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2 ประกอบด้วยประเด็นการพัฒนา 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดให้มีเครือข่ายการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ ด้านการสร้างเว็บไซต์เครือข่ายการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้เครือข่ายการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ ด้านการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศนักเรียนรายบุคคล ด้านการพัฒนาและจัดหาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการจัดให้มีการพัฒนาจิตสำนึกในความเป็นครูด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการซ่อมเสริมพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ด้วยกลวิธีที่สอนน้อง ด้านการจัดให้มีการพัฒนาและใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริม สนับสนุนจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์บูรณาการ ผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่า มีความสอดคล้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ในระดับมากถึงมากที่สุด ผ่านเกณฑ์ทุกรายการ

ราตรี ศรีไพรวรรณ (2555 : 251-274) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ความต้องการในการพัฒนาการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.12 ($PIN_{modified} = 0.12$) กลยุทธ์การบริหารสู่ความเป็นเลิศ มี 3 กลยุทธ์หลัก คือ 1) กลยุทธ์

ผูกใจผู้ปฏิบัติงาน (Workforce Engagement) 2) กลยุทธ์ปรับปรุงการบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management Improvement) 3) กลยุทธ์ปรับปรุงระบบและกระบวนการ (Work System and Process Improvement) และ 12 กลยุทธ์รอง คือ 1) การจัดทำแผนพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพ (Career Planning) 2) พัฒนาระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมขององค์กร (Community Participation in School Culture) 4) พัฒนาสถานศึกษาน่าอยู่และปลอดภัย (Safety School) 5) สร้างเสริมขีดความสามารถของบุคลากร (Empowerment) 6) พัฒนาระบบสารสนเทศผลการดำเนินงาน (Information System Development) 7) พัฒนาระบบการวัดผลการดำเนินงาน (Performance Management Improvement) 8) พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) ทั้งภายในและภายนอกองค์กร 9) ออกแบบระบบงาน และกระบวนการทำงานให้พร้อมต่อภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) 10) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบงานและกระบวนการทำงาน (Stakeholder Participation) 11) พัฒนาระบบการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology and Innovation) และ 12) พัฒนาระบบควบคุมภายใน (Internal control System Improvement)

2.10.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

Matorera (2018 :63-64) ได้สรุปว่าระบบการบริหารจัดการคุณภาพในการศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบหลักได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณภาพ (Quality) หมายถึง คุณภาพและวิธีการปฏิบัติขององค์กร องค์ประกอบด้านการจัดการ (Management) หมายถึง การวางแผนกลยุทธ์องค์กรที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ด้านคุณภาพขององค์กร และองค์ประกอบด้านระบบ (System) หมายถึง กลยุทธ์ขององค์กร วัฒนธรรมขององค์กร โครงสร้าง รางวั และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ดังนั้นระบบการบริหารจัดการคุณภาพในการศึกษา มีจุดเน้นที่การคัดเลือกปัจจัยนำเข้าที่มีคุณภาพ ได้แก่ คุณภาพของครู อาคารและ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อการเรียนการสอน และนักเรียน การมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การวางแผน การอำนวยการ การจัดองค์การ การติดตาม และการควบคุม ซึ่งทำให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องวางแผนกลยุทธ์ วิธีการปฏิบัติการกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และด้านผลผลิต คือ การทำให้เกิดผลผลิตและการบริการที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ ดังนั้นสถานศึกษาควรมีกระบวนการทัศน์การควบคุมคุณภาพที่มุ่งเน้นให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพและควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในระบบการบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มี 5 ปัจจัย ได้แก่ การคิดอย่างเป็นระบบ (System thinking)

การมีรูปแบบวิธีคิดที่เปิดกว้าง (Mental model) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared vision) การเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กร (Personal mastery) และการเรียนรู้เป็นทีม (Team learning) การประยุกต์ใช้ปัจจัยสำคัญที่ 5 ปัจจัยนี้ ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

Watson (2018 : 114-115) ได้ทำการศึกษารูปแบบกลยุทธ์ความต้องการพัฒนาโรงเรียน : มุมมองการประยุกต์ใช้จากผู้อำนวยความสะดวกในการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน เนื่องจากโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน กลยุทธ์ความต้องการเป็นรูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทั้งโรงเรียนโดยได้นำมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในนิวยอร์ก การวิจัยนี้ได้ศึกษาบทเรียนและแนวปฏิบัติจากผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนในการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ฝึกอบรม และบุคลากรระดับเขตพื้นที่ศึกษา สิ่งที่ปรากฏให้เห็นชัดคือ ผู้อำนวยความสะดวกทำให้การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว มีการทำงานเป็นทีม มีกระบวนการเรียนรู้และการเป็นผู้นำโรงเรียน ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ใช้ประโยชน์จากผู้อำนวยความสะดวกในการบริหารโรงเรียนเป็นฐานในการเร่งให้เกิดการกระจายกลยุทธ์การปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ในรูปแบบของการทำงานจากทีม ทำการสร้างความร่วมมือในการเรียนรู้ การสร้างกลยุทธ์ความต้องการภายในทีม การเลียนแบบการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของทีมและการปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนในระดับเขตพื้นที่ ซึ่งเกิดความร่วมมือระหว่างทีมผู้นำโรงเรียน ทีมครูผู้สอน และเกิดผลลัพธ์ต่อนักเรียน จากผลการศึกษานี้ ควรสนับสนุนให้ ผู้อำนวยความสะดวกใช้รูปแบบกลยุทธ์ความต้องการเพื่อการพัฒนาและบริหารโรงเรียนเป็นฐานทั้งโรงเรียนทั้งด้านการเรียนการสอนและการปรับปรุงผลลัพธ์ด้านวิชาการของนักเรียน

Hernthaison; Sirisuthi&Wisetrinthong (2017 : 166-173) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการศึกษา 1) องค์ประกอบของระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมี 21 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า 6 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ผู้บริหารและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ 2) ครูและบุคลากร 3) นักเรียน 4) ผู้ปกครองนักเรียน 5) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 6) ผู้นำชุมชน กระบวนการ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน 2) การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน 3) การพัฒนาบุคลิกภาพของครู 4) การพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครู 5) การสร้างวินัยเชิงบวกสำหรับนักเรียน 6) การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง ผลผลิต 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ห้องเรียนมีคุณภาพ 2) แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีคุณภาพ 3) ครูมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม 4) ครูมีพฤติกรรมการสอนที่ดี 5) นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 6) ครู นักเรียน ผู้ปกครองมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 7) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และข้อมูลป้อนกลับ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรายงานผล

2) การปรับปรุงแก้ไข ผลการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ 2) ผลการศึกษาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านข้อมูลย้อนกลับ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านผลผลิต และด้านกระบวนการ ตามลำดับ 3) ผลการนำระบบไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า 1) คุณภาพห้องเรียนโดยรวมมีคะแนนสูงกว่าร้อยละ 80 2) แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนมีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ครูมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ครูมีพฤติกรรมการสอนที่ดีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 5) นักเรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดีและดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 94.21 6) ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 7) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อระบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

Anderson (2016 : 98-99) ได้ศึกษาภาวะผู้นำสำหรับการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจภาวะผู้นำในการหาแนวทางการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการสร้างความเข้าใจต่อประชาชนที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา Catholic ในเมืองซิดนีย์ (Sydney) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำที่ส่งผลแนวทางการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย ความเข้าใจในทัศนคติ ประสพการณ์ มุมมองและความร่วมมือของครูผู้สอน ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารต่อการดำเนินงานปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างทีมงานที่เป็นผู้นำ การมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ชัดเจน จัดลำดับความสำคัญของความร่วมมือ กำหนดข้อตกลงร่วมกัน การพัฒนาจุดแข็งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสะท้อนกลับและการประเมินกระบวนการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้บริหารและครูต้องมีบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกันในการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

Kelly (2016 : 201-202) ได้ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของเขตพื้นที่การศึกษาในการสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพทั้งโรงเรียน โดยการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของโรงเรียน จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ Apple County School District และ Moore City School District ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า Apple County School District มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้และการสอน ได้แก่ การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพ และ การเป็นผู้นำครูและให้ความสำคัญกับความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ความเป็นผู้นำของครูผู้สอน และความร่วมมือ และปัจจัยด้านการดำเนินงานและระบบสนับสนุน ได้มุ่งเน้นการศึกษาความต้องการจำเป็น การพัฒนาวิชาชีพ การปรับปรุงทั้งโรงเรียน ในขณะที่ Moore City School District มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้และการสอน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาวิชาชีพ ในด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพทั้งโรงเรียน โดยเน้นความร่วมมือและความเป็นผู้นำ

ของครูผู้สอน และปัจจัยด้านการดำเนินงานและระบบสนับสนุน ให้ความสำคัญกับการสื่อสาร ผลการวิเคราะห์การวางแผนปรับปรุงคุณภาพโรงเรียน พบว่า กลยุทธ์การปรับปรุงคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน 2 แห่ง คือ ตัวชี้วัด ได้แก่ การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับผลการวิจัย การประเมินผลตามระยะเวลาที่กำหนด การกำหนดความรับผิดชอบของครู และการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด โดยแผนการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของ Apple County School District มุ่งเน้นใน 3 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ การจำแนกนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มีผลการเรียนต่ำ การให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคลตามความต้องการของนักเรียน และการติดตามประเมินผลนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจนแน่ใจว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ส่วนแผนการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของ Moore City School District ให้ความสำคัญผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำโดยเลือกใช้รูปแบบ Four school-wide reform models ได้แก่ turnaround model, restart model, school closure model, and transformation model ในการจัดการความต้องการการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนและบุคลากร กลยุทธ์ที่นำมาใช้ได้แก่ การชี้แจงผู้ปกครองและชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน การพัฒนาวิชาชีพครู การสร้างผู้นำ กำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และการพัฒนาสื่อการสอน

LaTurner & Lewis (2013 : 176-178) ค้นพบว่า การนำโปรแกรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถแก้ปัญหาการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพครูสามารถจัดการเรียนการสอนและการทำงานเพื่อมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Stern (2013 : 88-89) ที่พบว่ากระบวนการที่ส่งผลต่อการปรับปรุงคุณภาพการสอนการเรียนรู้ และการจัดการศึกษาของโรงเรียน คือ การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนให้เพิ่มขึ้น ได้แก่ โรงเรียนควรสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรสนับสนุนความต้องการด้านงบประมาณของโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองควรให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้และการศึกษาของผู้เรียน

Vlasic, Vale & Puhar (2009 : 167-168) พบว่า การจัดการคุณภาพการศึกษาของประเทศโครเอเชีย เกณฑ์ตัวชี้วัดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สำคัญมี 7 ประการ ได้แก่ 1) หลักสูตรประกอบด้วย โครงสร้างหลักสูตร หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน สมรรถนะสำคัญที่ต้องการ พัฒนาผู้เรียน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3) การเรียนรู้และการสอน ได้แก่ วิธีการสอนของครูประสบการณ์และการเรียนรู้ของนักเรียน ความต้องการของ นักเรียน การติดตามและประเมินผลการทำงานของนักเรียนและครู 4) ปัจจัยสนับสนุนนักเรียน ได้แก่ แรงจูงใจส่วนบุคคลและสังคมของนักเรียน การติดตามความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และ ปัจจัยสนับสนุนในด้านการเรียนรู้ กระบวนการ การพัฒนาตนเองของนักเรียนและครู 5) ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ได้แก่ นโยบายบรรยากาศและความสัมพันธ์ เป้าหมายเฉพาะ และความพึงพอใจ ของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง 6) ทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรทางการศึกษา ครู สมาคมวิชาชีพ กฎระเบียบ ระดับ

การศึกษาการทำงานเป็นทีม ความร่วมมือ ทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ และ 7) การจัดการ การเป็นผู้นำ และการประกันคุณภาพ

Shannon (2007 : 175-176) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพการดำเนินงานสูง ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนดำเนินการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มี 9 ประการดังนี้ 1) มีจุดเน้นและวิสัยทัศน์ร่วมที่ชัดเจน 2) กำหนดมาตรฐานและผลลัพธ์ที่คาดหวังสำหรับนักเรียน 3) ภาวะผู้นำโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ 4) มีระดับความร่วมมือและการสื่อสารที่ดี 5) มีหลักสูตรการศึกษา การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา 6) มีการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้และการสอนเป็นประจำ 7) มุ่งเน้นการพัฒนาวิชาชีพ 8) สนับสนุนการจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ 9) สร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน

Skanson (2006 : 155-156) ที่พบว่า โรงเรียนต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ให้ความเคารพ ความเข้าใจ และไว้วางใจต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสมาชิกในองค์กร ดังนั้นความร่วมมือจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้นำโรงเรียนจำเป็นต้องให้ความสนใจและสร้างความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีจุดเน้น คือ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพเกิดจากการมีภาวะผู้นำองค์กร การมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการพัฒนาบุคลากร การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การมีทรัพยากรการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การควบคุมคุณภาพ การประเมินผลตามสภาพจริง และการทำงานเป็นทีม

2.11 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นและมีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา โดยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

2.11.1 นโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษานโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561 - 2580) แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีจุดเน้นหรือหลักการร่วมกัน คือ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนผู้วิจัย ได้สังเคราะห์นโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การพัฒนาคุณภาพวิชาการ ด้านที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านที่ 4 การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านที่ 5 การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา

2.11.2 แนวคิดการบริหารจัดการศึกษาเชิงกลยุทธ์

การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นวิธีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นต่อการปรับปรุงและพัฒนาภาพรวมขององค์กรทั้งหมด เป็นการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ นโยบายและกลยุทธ์จากระดับบนสู่ระดับล่าง ให้ความสำคัญต่อการจัดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ โดยมองการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แล้วนำมาปรับทิศทางการดำเนินงานเพื่อให้องค์กรมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนตามสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และเน้นให้เกิดผลลัพธ์ตรงตามเป้าหมาย โดยมีตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการประสานและใช้ทรัพยากรให้สามารถปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental scanning) เป็นการศึกษา วิเคราะห์ ประเมินสภาพปัญหา สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเผยแพร่ให้บุคคลสำคัญภายในองค์กรทราบ 2) การจัดทำกลยุทธ์ (Strategy formulation) ประกอบด้วย การกำหนดพันธกิจขององค์กร กำหนดวัตถุประสงค์ ที่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ การพัฒนากลยุทธ์ และกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน 3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy implementation) เป็นการจัดทำโครงการและกิจกรรม งบประมาณ (Budgets) และวิธีการดำเนินงานและ 4) การประเมินและการควบคุม (Evaluation and control) เป็นการตรวจสอบติดตามการปฏิบัติกิจกรรมและผลการปฏิบัติงานทั้งหมดขององค์กร นำข้อมูลซึ่งเป็นผลสะท้อนกลับมาเป็นข้อมูลพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป

สำหรับการดำเนินการในแต่ละกิจกรรมตามกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 5 กลยุทธ์ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพวิชาการ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยใช้กระบวนการ PDCA ซึ่งมีขั้นตอนการวางแผนงานอย่างเหมาะสม ดำเนินงานให้

สอดคล้องกับแผนงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้ ตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงานหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำมาใช้ปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ และที่สำคัญเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นแต่ละครั้ง ควรมีการนำมาทบทวนสรุปข้อดี ข้อด้อย และหาจุดปรับปรุง เพื่อให้การดำเนินงานครั้งต่อไปดีขึ้น และได้ผลลัพธ์ดีขึ้น ซึ่งแนวคิดกระบวนการบริหาร PDCA ถือเป็นหัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2.11.3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร ทั้งทางตรงและทางอ้อมใน 8 ลักษณะ ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมชื่นชม และการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนมี 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมด้านกายภาพตามศักยภาพและความพร้อมและปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนและท้องถิ่นของโรงเรียนในรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า เกิดจากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม การให้อิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการของโรงเรียน การให้ความเชื่อถือและไว้วางใจ การกำหนดเป้าหมายและแนวทางไว้ชัดเจน การมีภาวะผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ความรับผิดชอบการเอาจริงเอาจัง ตั้งใจทำงานของครูและคณะทำงานและชุมชน และการใช้องค์ความรู้และวิชาการในการดำเนินงานริเริ่มสิ่งใหม่

2.11.4 แนวคิดการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาและทักษะต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นกระบวนการที่ตรวจสอบคุณภาพของการเรียนการสอนว่าได้ช่วยให้แก่นักเรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้หากพบว่ายังไม่เป็นไปตามที่วางไว้ ครูต้องพิจารณาว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนใดที่ยังบกพร่องและแก้ไขปรับปรุงซึ่งกระบวนการวัดผลและประเมินผลเป็นสิ่งที่ต้องทำตลอดเวลาควบคู่ไปกับการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ส่วนใหญ่ใช้แบบทดสอบซึ่งมีหลายประเภท 2) เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ มาตรฐานประมาณค่า แบบวัดเชิงสถานการณ์ การสังเกต และการสัมภาษณ์ ซึ่งแต่ละประเภทมีลักษณะและความเหมาะสมกับพฤติกรรมที่จะวัดแตกต่างกัน และทุกประเภทต้องกำหนดคุณลักษณะที่จะวัดออกมาเป็นรูปธรรมที่สามารถจะวัดได้และ 3) เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การทดสอบภาคปฏิบัติ การสังเกต แบบตรวจสอบรายการ มาตรฐานประมาณค่า แฟ้มสะสมงาน และการประเมินตามสภาพจริง การเลือกใช้เครื่องมือประเภทใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และลักษณะการใช้งานในครั้งนั้น ๆ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ได้มี

จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา ใน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ โดยการวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย เลือกใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ครูสร้างขึ้น การวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย และพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย เลือกใช้เครื่องมือมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งการวัดทั้งพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ช่วยให้ได้อะเอียดข้อมูลที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.11.5 แนวคิดการพัฒนารูปแบบ

รูปแบบ หมายถึง การถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำอธิบายหรือแผนผังหรือแผนภาพที่แสดงถึงกรอบความคิดด้านหลักการ วิธีการ การดำเนินงาน และเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและสามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ รูปแบบมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยการพัฒนารูปแบบ โดยได้แบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ คือ การศึกษาค้นคว้าแนวความคิด รูปแบบ เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำมาใช้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนา และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นทดลองใช้รูปแบบ เป็นการนำรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนประเมินรูปแบบ เป็นการประเมินผลตามเป้าหมายที่กำหนดและประเมินผลความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580)

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561

มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

สรุปการสังเคราะห์กลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. แนวคิดการบริหารจัดการศึกษาเชิงกลยุทธ์และกระบวนการ PDCA

3. แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม

4. แนวคิดการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5. แนวคิดการพัฒนารูปแบบ

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนศิลา

สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

หลักการ คือ การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

เป้าประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาฯ และภาษาอังกฤษ

การบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

กลยุทธ์ด้านที่ 1 การพัฒนาคุณภาพวิชาการ

กลยุทธ์ด้านที่ 2 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

กลยุทธ์ด้านที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ด้านที่ 4 การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้

กลยุทธ์ด้านที่ 5 การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา

ผลลัพธ์จากการพัฒนา

ผลลัพธ์ตรงคือ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

สังคมศึกษาฯ และภาษาอังกฤษ

พฤติกรรมด้านการปฏิบัติงานกลุ่มของนักเรียน

พฤติกรรมด้านความสนใจและความรับผิดชอบในการเรียน

ผลลัพธ์ตาม คือ ผลการพัฒนาตามการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 5 องค์ประกอบ